

Masteravhandling

Seksuelle overgrep mot jenter i minoritetsbefolkningen
i lys av kollektivistisk æresdiskurs

Masterutdannelsen i sexologi
Aalborg Universitet
2021

Veileder professor Christian Graugaard.

Trude Lund-Henriksen

Studentnummer 20192393

Abstract

The study is qualitative based on interviews with experts in the field of collective honor culture. The study points to cultural factors related to honor and collective culture, which can influence the relationship between sexual abuse of minority girls and their psychological adaptation. The study also examined protection and risk factors and the role of the support system after sexual abuse.

The study suggests that conditions in the collective culture of honor in girls' lives before and after abuse can be seen in the light of Finkelhor and Brown's four trauma-producing dynamics; traumatic sexualization betrayal, powerlessness and stigmatization. Key findings were asymmetrical power relations, the need to maintain a good reputation, sanctions against girls for exposing abuse, condemnation and rejection of victims and protection of abusers.

Factors that may have protection potential and prevent the development of mental health problems were well-functioning families and a caring collective society around the girls. The emphasis on honor and the focus on avoiding loss of honor may be important for the development of difficulties after sexual abuse, but appear to a lesser extent as harmful and stigmatizing in well-functioning families. Cultural conditions that can prevent abuse are control and protection of girls, but patriarchal, hierarchical structure can at the same time facilitate abuse.

The study points out that the support system lacks cultural competence and that there exists cultural barriers for using the support systems seeking help, which makes it difficult to detect sexual abuse of minority girls.

Studien er en kvalitativ undersøkelse basert på intervjuer med eksperter på kollektiv æreskultur. Studien peker på kulturelle faktorer knyttet til æres- og kollektiv kultur, og som kan påvirke forholdet mellom seksuelle overgrep på minoritetsjenter og deres psykologiske tilpasning. Studien undersøkte også beskyttelses- og risikofaktorer og hjelpeapparatets rolle etter seksuelle overgrep.

Studien antyder at forhold ved den kollektive æreskulturen, både forhold i jenters liv før og etter overgrep, kan sees i i lys av Finkelhor og Browns fire traumeproduserende dynamikker; traumatisk seksualisering svik, maktesløshet og stigmatisering. Sentrale funn var usymmetriske maktforhold, nødvendigheten av å bevare et godt rykte, sanksjoner rettet mot jenter etter avsløring av overgrep, fordømmelse og avvisning av utsatte og beskyttelse av overgripere.

Faktorer som kan ha beskyttelsespotensiale og hindre utvikling av psykiske problemer var velfungerende familier og et ivaretagende kollektivt samfunn rundt jentene. Vektleggingen av ære og fokuset på å unngå tap av ære kan ha betydning for utvikling av vansker etter seksuelle overgrep, men fremtrer i mindre grad som skadelig og stigmatiserende i velfungerende familier. Kulturelle forhold som kan hindre overgrep er kontroll og beskyttelse av jenter, men patrialsk, hierarkisk struktur kan samtidig fasilitere overgrep.

Studien peker på at hjelpeapparatet mangler kulturell kompetanse, og at det i tillegg finnes kulturelle barrierer mot å benytte seg av det og oppsøke hjelp, noe som fører til at det er vanskelig å avdekke seksuelle overgrep mot minoritetsjenter.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
1.1. Initierende problem	5
1.2. Begrepsavklaringer	5
1.3. Avgrensninger og presiseringer	6
2. Bakgrunn og teori	7
2.1. Kultur	7
Adferdsmønstre og normer	7
Kollektiv kultur	7
Adferd og ære	8
Seksuelle overgrep	9
Diaspora	12
2.2. Hjelpeapparatet	13
2.2. Teori	14
Tidligere forskning	14
Finkelhor og Brownes dynamikkmodell	15
Traumatisk seksualisering	16
Svik	17
Makteløshet	17
Stigmatisering	18
Risiko- og beskyttelsesfaktorer	18
3. Problemformulering	19
4. Metode	19
4.1. Vitenskapeteoretisk forankring	19
4.2. Utvalg, rekruttering og samtykke	19
4.3. Intervju og intervjuguide	20
4.4. Analyse	20
4.5. Etikk	20
4.6. Litteratursøk	20
Søk 1	21
Søk 2	21
5. Resultater	22
5.1. Informanter	22
5.2. Tematikk	22
5.3. Forhold av betydning, før overgrep	22
Kunnskap om seksualitet	22
Lojalitet og forpliktelser	23
Det gode rykte	23
Maktubalanse	24
Trygghet	25

5.4. Forhold av betydning, etter overgrep	25
Beskyttelse av overgriper	25
Brudd med familien	26
Fordømmelse	27
Taushet	28
Sanksjoner	29
Støtte	29
5.5. Hjelpeapparatet	31
Behandlingssystemet	31
Det offentlige systemet	32
Kommunikasjonsutfordringer	33
Tillitsutfordringer	33
Mestring	34
5.6. Informantenes perspektivering	35
6. Diskusjon	36
6.1. Innledning	36
6.2. Traumatisk seksualisering	37
Det gode rykte	37
Lojalitet og forpliktelser	37
Sanksjoner	38
6.3. Svik	38
Støtte	38
Sanksjoner	39
6.4. Stigmatisering	39
Det gode rykte	40
Taushet	41
Fordømmelse	42
6.5. Makteløshet	43
Sanksjoner	43
Brudd med familien	44
Støtte	44
Beskyttelse av overgriper	44
6.6. Beskyttelses- og risikofaktorer	46
Beskyttelse av overgriper	46
Taushet	46
Kunnskap om seksualitet	47
Maktubalanse	47
Trygghet	48
6.7. Hjelpeapparatet	48
Behandlingssystemet	49
Det offentlige systemet	50
Kommunikasjonsutfordringer	50
Tillitsutfordringer	51
Mestring	51

7. Studiens styrker og svakheter	52
Reliabilitet	52
Validitet	52
Generaliserbarhet	53
8. Konklusjon	53
9. Perspektivering	55
Klinisk arbeid/ sakkyndigvurderinger	55
Videreutdanning/ opplysningsopplegg	55
Forskning	56
Referanser	57
Vedlegg	63

1. Innledning

1.1. Initierende problem

Jeg arbeider med sakkyndige utredninger for domstolene hvor det er begått seksuelle overgrep mot barn. Utredningene innbefatter også minoritetsjenter som har bakgrunn i kollektivistisk kultur hvor æresdiskursen står sentralt.

Fokus i utredningene er på hva slags psykologiske virkninger selve overgrepet har på jentene, i tillegg til hvordan kulturelle og kollektivistiske praksiser/ verdier kan virke inn på jentenes psykiske helse.

Min erfaring i forbindelse med disse sakene er at det finnes få forskningsbaserte undersøkelser knyttet til dette temaet. Hvilke kulturelle prosesser virker inn på minoritetsjenter i sammenheng med seksuelle overgrep?

Formålet med studien er å utvide den kulturfaglige kompetansen for sakkyndige og hjelpeapparatet. For sakkyndige som skal gjennomføre rettspsykiatrisk undersøkelse av en fornærmede kan innsikt i problemstillingen ha betydning for en konklusjon knyttet til dette. For hjelpeapparatet kan det ha betydning for kliniske vurderinger, intervensjoner og behandlingsforløp.

1.2. Begrepsavklaringer

1) Midtøsten

I denne studien brukes begrepet "Midtøsten" eller "arabiske samfunn" i en bredere forstand enn det som vanligvis regnes som kjerneområdene¹. I tillegg regnes Tyrkia, Iran og Afghanistan med.

2) Barn

Et skille mellom hva som regnes for barn eller ungdom kan være flytende.

Mange vil kanskje se det som naturlig å sette et skille ved overgangen fra barneskolealder til ungdomsskolealder, da har man fylt 13 år. Myndighetsalderen i Norge er 18 år. I denne studien defineres "barn" som barn/unge under 18 år.

Den seksuelle lavalderen i Norge er 16 år. I straffeloven § 304 defineres "barn" som personer under 16 år. Alle seksuelle handlinger med disse er straffbart.² Seksuelle handlinger med barn under 14 år er straffeskjerpene.

3) Seksuelle overgrep mot barn

Norske myndigheter angir grunnleggende elementer i den psykologiske definisjonen av seksuelle overgrep mot barn slik³:

---

¹ Store Norske Leksikon <https://snl.no/Midtøsten>

² Lovdata

³ Sosial- og helsedirektoratet

“Det er en seksuell handling som barnet ikke kan forstå, ikke er modent for og ikke kan gi informert samtykke til.

Handlingen krenker barnets integritet.

Den voksne utnytter barnets avhengighet eller egen maktposisjon.

Handlingen baserer seg på den voksnes behov.

Aktiviteten bryter med sosiale tabuer innenfor familien eller er ulovlig.”

I straffeloven

4) Incest

I straffeloven regnes incest som seksuell omgang med søsken, slektninger i nedstigende linje og med både biologiske og adopterte etterkommere.⁴

5) Intrafamiliære overgrep

Et utvidet incest-begrep er intafamiliære overgrep. Intrafamiliære seksuelle overgrep mot barn refererer til overgrep som oppstår i et familiemiljø, men overgriperen behøver ikke være i slekt med barnet.⁵ Utgangspunktet for begrepet er at barnet føler seg knyttet til overgriperen/anser ham for å være et familiemedlem.

I denne studien brukes begrepet intrafamiliære overgrep. Incest er et smalere begrep, og vil ikke dekke forhold i et kollektivt storfamiliesamfunn.

1.3. Avgrensninger og presiseringer

1) Ære

Begrepet "ære" har ikke den samme betydningen verden over.⁶ Ulike egenskaper ved begrepet vektlegges av ulike sosiale grupper, og innenfor en og samme gruppe kan det være enighet rundt prinsippene, men uenighet om hvordan de skal praktiseres. Noen ganger kan de grunnleggende prinsippene også være omstridt og betydningen av begrepet vil endre og utvikle seg over tid.

Det ligger utenfor omfanget av denne studien å dissekere de forskjellige konseptualiseringene av æresbegrepet.

2) Variabler

Variabler som kan ha innflytelse på utfallet av seksuelle overgrep er ikke er en del av denne studien, så som alder, integrerings-stress, resiliens, underliggende lidelser, kognitive ferdigheter, type overgrep, antall krenkelser osv.

3) Symptomatikk

Symptomatikk blir ikke nærmere redegjort for annet enn at det har sammenheng med

---

⁴ Lovdata

⁵ Centre of expertise on child sexual abuse

⁶ Gill, Strange & Roberts: 'Honour' Killing and Violence

traumatiserende dynamikk.

2. Bakgrunn og teori

2.1. Kultur

Adferdsmønstre og normer

Adferdsmønstre som forventes, eller kreves, blir ikke diktert eller lært på eksplisitte måter.⁷ De blir snarere integrert ved at vi gradvis blir en del av gruppen og smelter sammen med vårt sosiale miljø gjennom daglig eksponering, hyppig praksis og pågående korreksjon. Å vokse opp i et fellesskap sikrer at de riktige adferdsmønstrene blir en selvfølge. På denne måten vil individets hverdagslige manèr være meningsfull og bli forstått av gruppen. Dette krever både et fullstendig fysisk, mentalt og affektivt engasjement i lokal praksis. Meningsfylte praksiser som avler påbud og forbud stammer fra den kollektive bevisstheten og former en "kultur".

Motivasjonen for individet til å handle på en bestemt måte formes av individet selv; vi justerer våre handlinger og følelser på en slik måte at våre manèrer formes ved støtte fra gruppen.

Normer og verdier er først og fremst legemliggjort praksis. Vi handler i gjensidige koordinerte handlinger, og når mønstre finnes i disse handlingene former de normer eller en verdier. En norm uttrykker den typiske organiseringen av adferd i en bestemt gruppe.

Det er viktig å merke seg at et individ som tilhører en spesifikk gruppe ikke nødvendigvis internaliserer kulturens holdninger, verdier og normer.⁸

Kollektiv kultur

Den største religionen i Midt-Østen er islam med kristendommen som en betydelig minoritetsreligion med en representasjon på 10% til 15% av regionens befolkning.^{9 10}

Islam blir ofte referert til som en livsstil preget av sine egne normer for familieroller og livsstil, ikke bare religiøs praksis. Men til tross for forskjeller deler både islam og kristendom synet på betydningen av familie, ære og holdningen til lydighet, hengivenhet og omsorg overfor foreldre og eldre familiemedlemmer, noe som er grunnlaget for individuell, moralsk adferd og sosial harmoni. Den kanskje viktigste forskjellen mellom kulturen i Midt-Østen og vestlig kultur er at førstnevnte er preget av kollektivismen hvor det legges vekt på verdien av fellesskapet. Kulturen er bygget på verdier hvor det er gjensidig avhengighet mellom individer hvor man, i motsetning til vestens individualisme, prioriterer familien og gruppens velferd over individets velferd.¹¹

---

⁷ Voestermans & Verheggen: Culture as Embodiment

⁸ Hylland Eriksen, Arntsen Sajjad: Kulturforskjeller i praksis

⁹ Sen Nag: Christianity In The Middle East

¹⁰ Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

¹¹ Abudabbeh i Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

Forankret i tidligere nomadisk livsstil og stammesamfunn, antas det kollektivistiske samfunnet å ha hatt overlevelsverdi når det gjelder de mange invasjonene og krigene arabiske land har utholdt.¹² Dette gjelder på tvers av religiøse grupper. Sterke familier har vært en kilde til fysisk, økonomisk og sosial beskyttelse. Å opprettholde familieenheten har betydning å beholde storfamilien intakt som en fysisk enhet, i tillegg til å bevare følelsesmessige bånd gjennom gjensidig avhengighet og vektlegging av adferd som beskytter familiens ære.

Adferd og ære

Wikan anskueliggjør to konsepter for ære.¹³ Ett er generelt, der det sentrale er altomfattende lojalitet overfor klanen eller familien. Det andre er kun tilknyttet kvinners anstendighet der mannlig kontroll over kvinners fremtreden, særlig over kvinners seksuelle fremtreden, er det sentrale.

En families ære er et kollektivt anliggende. Forpliktelsen til å bevare familiens anseelse, og å unngå ærestap og skam, er en dominerende drivkraft for individets adferd og personlighetsutvikling. Det sentrale er hensyntagende til familie og nettverk.¹⁴

Ære ligger i samspillet mellom en persons følelser av egenverd og verdien som hennes inngruppe tildeler henne. Ettersom ære gis i sosiale sammenhenger, er den flyktig og kan når som helst trekkes tilbake av samfunnet.¹⁵ Å miste ære fører til latterliggjøring og forakt, og utsetter den enkelte og vedkommendes familie for skam. Den normative diskursen definerer det som vanligvis anses som dårlig (skamfullt) og det som er bra (ærefullt).

I den kollektivistiske æreskulturen er kjønnsnormer hierarkisk konstruert og forsterker patriarkalske verdier.¹⁶ Jenter blir sosialisert til å være selvpoffrende.¹⁷ På denne måten reguleres individets adferd i gruppen.¹⁸ Det er ofte kulturelt uakseptabelt for et familiemedlem, spesielt en kvinne, å motsette seg det familiære hierarkiet, ettersom det vanligvis anses for å være et arrangement som er best for alle; menn blir respektert, kvinner blir beskyttet.¹⁹ Menn er representanter for familien utenfor hjemmet og de er økonomisk ansvarlige for kvinner.²⁰ Mødre har større makt enn menn i hjemmet.²¹ I tradisjonelle familier strekker mannens patriarkalske myndighet seg til at brødre også kan utøve myndighet overfor søstre.²² Gutter lærer at deres rykte, og maskulinitet, er tett knyttet til ryktet til jentene i familien.

---

¹² Joseph i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

¹³ Wikan: In Honor of Fadime. Murder and Shame (2008). Unni Wikan, Anna Paterson

¹⁴ Gill, Begikhani & Hague: 'Honour'-based violence in Kurdish communities

¹⁵ Gill & Begikhani: 'Honour'-based violence and Kurdish communities

¹⁶ Gill, Strange & Roberts: 'Honour' Killing and Violence

¹⁷ Gill & Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It'

¹⁸ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

¹⁹ Mourad & Carolani Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

²⁰ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

²¹ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

²² Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

Adferd reguleres hierarkisk, ikke egalitært; barns respekt og lydighet overfor voksne, spesielt fedre, er sentralt.²³ Positiv adferd opprettholder og gir ære.²⁴ Negativ adferd utsetter både individet og familien for ærestap, skam og skadet anseelse.

Alle i familien, også medlemmer av den utvidede familien, bærer konsekvensene av uakseptabel eller upassende oppførsel, noe som kan omfatte økonomisk boikott og/eller sosial isolasjon.²⁵ Som et resultat er frykt for å bringe skam inn i familien en mekanisme som styrer alle. Denne mekanismen sikrer akseptabel adferd. Et individ forventes å lide i stillhet. Å klage ville bringe familien skam.

Hva slags adferd som regnes som normal versus unormal, og hva som regnes som god versus dårlig, er forskjellig for menn og kvinner og uttrykkes på kjønnsesifikke måter diktert av patriarkalske verdier og normer.²⁶ Negativ og upassende adferd løper over et vidt spekter, men mest alvorlig er adferd som ansees å kompromittere kvinnelig renhet.²⁷ Idèen om jenters renhet er bygget på rollen som jomfru før de inngår ekteskap, og å miste jomfrudommen før man får en ektemann vil være katastrofalt fordi det er et vilkår for å kunne gifte seg. Men en kvinnes renhet er ikke bare tilstedeværelsen av hymen i seg selv, det er også et bredt konsept som involverer kvinners adferd, anstendighet og omdømme.²⁸

Kvinnelig sømmelighet er sosialt og kulturelt knyttet til passivitet, uselvskhet og underdanighet, opprettholder både kvinnens og familiens ære og tilhører familiens menn.²⁹ Sosiale forventninger knyttes til jenters seksuelle oppførsel og familiens menns ære.^{30 31}

Kvinnelig sømmelighet er familiens kapital og æresaktiva, og usømmelige kvinner kan ruinere en manns ære. Fordi maskulin anseelse knyttes til feminin seksualitet er det kvinnenenes oppgave å gi og å bevare en families gode rykte.³²

Når kvinners renhet direkte gjenspeiler familiens æresaktiva er deres sosiale eksistens avhengig av at anstendigheten deres ikke trekkes i tvil. Uanstendighet fører til tap av ære, og verdien av en families kapital svinger avhengig av hvordan ei jente fremtrer. Ettersom verdien av familiens kapital minsker eller stiger avhengig av jentas adferd, fører familiens menn kontroll over adferden til alle kvinnelige familiemedlemmer.³³ Jenter holdes ansvarlige for sin adferd dersom den fører til devaluering av familiens æresaktiva.

---

²³ Abudabbeh (1996) i Erickson, Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

²⁴ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

²⁵ Abu Baker & Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

²⁶ Gill, Begikhani, Hague: Honour'-based violence in Kurdish communities

²⁷ Ghanim: The Virginity Trap in the Middle East.

²⁸ Fontes, Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

²⁹ Ghanim: The Virginity Trap in the Middle East.

³⁰ Faqir i Gill, Begikhani & Hague: 'Honour'-based violence in Kurdish communities

³¹ Gill, Strange & Roberts: 'Honour' Killing and Violence

³² Ghanim: The Virginity Trap in the Middle East.

³³ Gill, Strange & Roberts (eds): "Honour" Killing and Violence.

Seksuelle overgrep

Jenter kan også holdes ansvarlige dersom de har blitt utsatt for seksuelle overgrep, selv når det skjer brutale voldtekter.^{34 35 36} Kulturelle, negative stereotyper blir uansett knyttet til jenter som har opplevd misbruk, inkludert at de ansees for å være umoralske og predisponert for å være seksuelt aktive.³⁷ I devaluering av æresaktiva inngår derfor jenter som har blitt utsatt for seksuelt misbruk.^{38 39} Det arabiske samfunnet behandler familier hvor noen har vært utsatt for seksuelle overgrep som "skitne" og kan effektuere sosial boikott av alle familiemedlemmene.⁴⁰ Samfunnet klandrer familien, akkurat som familien klandrer den utsatte, og dermed skapes det flere lag med ofre. At seksuelle overgrep blir kjent i offentligheten utgjør derfor en svært stor trussel mot familie-enheten og skader dens omdømme, noe som fører til at den vil gjøre alt den kan for å redde familiens ære, inkludert å retraumatisere den utsatte. Å håndheve loven mot en overgriper er ikke et alternativ. Istedenfor beskytter ofte familien gjerningsmannen og vender seg mot den utsatte.

Ved seksuelle overgrep i et vestlig samfunn beskytter loven den utsatte. Statlige institusjoner jobber sammen for å straffe overgriperen og for å sikre et trygt miljø og adekvat behandling for den utsatte. Denne vestlige intervensjonsmodellen er bygget på to premisser som stammer fra det individualistiske sosiale systemet i Vesten:

Det er staten som er ansvarlig for å beskytte innbyggerne og den kontrollerer virkemidlene for å nå dette målet. I kraft av dette gir staten også beskyttelse til utsatte for seksuelle overgrep, inkludert psykologisk behandling.

En funksjonell voksen i en familie er et psykologisk uavhengig individ. Derfor er voksne i stand til å tåle avstandstagen til en overgriper, spesielt ved intrafamiliære overgrep, noe som hjelper den utsatte til å rekonstruere seg selv og livet sitt.

Vanligvis oppfylles ikke disse to premisene i ikke-vestlige samfunn der kultursystemet er kollektivt eller autoritært styrt. I disse kulturene er familien, ikke staten, den enheten som tar ansvaret for barns sikkerhet. Familiemedlemmene har et kollektivt "jeg" og er ett med familie-enheten. Når familiemedlemmer som i utgangspunktet fungerer som de eneste, potensielle beskytterne for barn i disse samfunnene blir overgripere, kan avstandstagede fra en overgriper skade hele familien, inkludert den utsatte.

Ei jente har heller ikke noe individuelt "jeg" som fordømmer overgriperen. Isteden er det jentas kollektive "jeg" som fordømmer henne selv, noe som øker følelsen av skyld. Om overgrep blir kjent for myndighetene, kan fengselsstraff hjelpe overgriperen til å oppnå sosial sympati og støtte, i stedet for at skam og utstøtelse forsterker straffen hans. Ved intrafamiliære overgrep vil foreldrene bli revet mellom overgriperen og barnet; psykologisk, sosialt og økonomisk. Også i slike tilfeller vil omgivelsene svinge til overgriperens side og be foreldrene støtte overgriperen. Denne dynamikken gjør at en

---

³⁴ Carline i Gill, Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It'

³⁵ Gill, Strange & Roberts (eds): "Honour" Killing and Violence.

³⁶ Abu Baker & Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

³⁷ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

³⁸ Gill, Begikhani & Hague: 'Honour'-based violence in Kurdish communities

³⁹ Ghanim: The Virginity Trap in the Middle East.

⁴⁰ Abu Baker & Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

avvisning av overgriperen fra familiens side vil være en mye strengere straff enn selve fengselsstraffen. En slik reaksjon vil gi hjelp og føles støttende for den utsatte.

Erkjennelsen av at et familiemedlem har opplevd overgrep kan mobilisere lojalitet og støtte fra andre i familien, og foreldre kan sørge for at overgrep stoppes selv om ikke overgriperen blir angitt til myndighetene.⁴¹ Støttende reaksjoner kan være å legge skylden på overgriper, søke profesjonell hjelp til den utsatte, gi omsorg og unngå å snakke om overgriper i tilfeller av intrafamiliære overgrep.⁴²

Velfungerende familier fungerer som beskyttende faktorer når det gjelder risiko for overgrep for barn på tvers av kulturelle grupper.⁴³ Å søke profesjonell hjelp til jenter som har opplevd overgrep beskrives av Abu-Baker å være en vanlig reaksjon i velfungerende, arabiske familier.⁴⁴ En funksjonell, arabisk familie defineres som en "familie som vet hvordan man skal balansere mellom omsorg for den psykiske helsen til offeret, gjerningsmannen og foreldrene, samtidig som de opprettholder effektive bånd med storfamilien og samfunnet".

Tradisjonelle og rigide familiestrukturer i samfunn hvor ære og skam står sterkt kan hindre avsløring av seksuelle overgrep.⁴⁵ Walter & Burnaford antyder at kollektivistiske verdier kan påvirke rapporteringsprosessen sterkt.⁴⁶ Streben etter å ville bevare omdømmet til familiesystemet kan ledsages av trangen til å unngå eksponering. Det er viktig å kontrollere hva omverdenen ser. Det påvirker familiens vilje til å rapportere misbruk. Men omgivelsenes negative reaksjoner på seksuelle overgrep behøver ikke påvirke nivået på støtte og aksept fra jentas familie, noe som gjenspeiler den kollektive verdien knyttet til å hjelpe familiemedlemmer under enhver omstendighet.⁴⁷

For jentene selv er kulturelle barrierer som kan hindre avsløring omgivelsenes forventninger om jenters jomfruelighet før ekteskapet, frykt for skam og bebreidelser ved å ikke ha beskyttet seg selv, ikke bli trodd av andre og frykt for å ødelegge familiens omdømme. Opprettholdelse av familiebånd kan også være et hinder for avsløring, spesielt i tilfeller av intrafamiliære overgrep.

For å beskytte familiens kapital og æresaktiva kan jenter også bli straffet.^{48 49} Straff fjerner skammen og gjenoppretter familiens ære. Hvis jenta har opplevd seksuelt misbruk kan hun bli tvangsgiftet med gjerningsmannen. Eller hun kan bli møtt med sinne eller bli utstøtt, både fra familien og lokalsamfunnet.^{50 51}

---

⁴¹ Gill & Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It':

⁴² Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

⁴³ Britto & Amer i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

⁴⁴ Abu-Baker: Arab parents' reactions to child sexual abuse

⁴⁵ Gill & Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It':

⁴⁶ Walter & Burnaford i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

⁴⁷ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

⁴⁸ Gill, Begikhani & Hague: 'Honour'-based violence in Kurdish communities

⁴⁹ Ghanim: The Virginity Trap in the Middle East.

⁵⁰ Gill, Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It'

⁵¹ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

Å gjenopprette ære gjennom straff i form av vold mot jenta forekommer.⁵² I alvorlige tilfeller skjer æresdrap. Drapet behøver imidlertid ikke utføres, at æresdrap forekommer er i seg selv en trussel som initierer angst og utrygghet.⁵³

Å søke hjelp etter overgrep kan være farlig med tanke på potensielle konsekvenser; inkludert sladder, sosialt stigma og æresrelatert vold.⁵⁴ Jenter kan føle at hemmeligholdelse er eneste mulighet og forsøke å håndtere overgrepene alene, eller føle seg forpliktet til å ofre seg selv for å unngå å vanære familien.

Mange foreldre viker unna å gi barna seksualundervisning. Dette knyttes til tabuer rundt seksualitet, det finnes både religiøs påvirkning og kulturell motstand mot åpen diskusjon rundt personlige anliggende.⁵⁵ Voksnes respons på seksuelle overgrep er avgjørende for enten å bufre eller forverre misbrukets negative effekt. Taushet omkring temaet seksualitet kan være spesielt problematisk, muligheten for at barn rapporterer misbruk avtar når temaet seksualitet er tabubelagt.⁵⁶ Hvis et barn er vitne til ambivalent eller taus respons på overgrep fra en forelder, kan dette tjene som et skjema for barnets reaksjon.

Kulturelle tradisjoner med taushet knyttet til alt som har med seksualitet å gjøre kan også forvrengte forståelsen av hva som er normalt og sunt.⁵⁷ I en studie fra 2019 ble seksuelle overgrep knyttet til utilstrekkelig utdanning om kropp og seksualitet, hva som er riktig og galt og at foreldre nektet døtrene sine i å delta i seksualundervisning på skolen.⁵⁸ Overgrep ble også sett i sammenheng med de kulturelle normene for patriarkat, mannlig overlegenhet over kvinner og synet på kvinner som et seksuelt objekt.

Diaspora

Haboush og Alyan beskriver at betydningen av ære, familie og fellesskapet er sentrale trekk ved arabisk-amerikanske familier, selv om graden av hvordan det kommer til uttrykk kan medieres av akkulturasjonsnivået til enten arabiske eller vestlige verdier.⁵⁹

Gill finner at i kurdiske diaspora i Storbritannia er ære et flerdimensjonalt begrep som omfatter respekt for familien, patriotisme og sosial prestisje.⁶⁰

Kollektivism kan ha potensial til å være en beskyttende faktor mot seksuelle overgrep mot barn, men det reises spørsmål om kollektivism og immigrasjon kan øke risikoen for overgrep.⁶¹ Immigrasjonsrelatert stress har blitt identifisert som en risikofaktor for seksuelt misbruk av barn i etniske minoritetsgrupper.

Flyktingestatus og traumer har vist seg å påvirke foreldrerollen.⁶² Disse familiene kan ha færre ressurser for å håndtere stressfaktorer som forekomst og rapportering av seksuelle overgrep mot barn.

---

⁵² Gill, Strange & Roberts (eds): "Honour" Killing and Violence.

⁵³ Ghanim: The Virginity Trap in the Middle East.

⁵⁴ Gill, Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It'

⁵⁵ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

⁵⁶ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

⁵⁷ Lee i Gill & Harrison: 'I Am Talking About It Because I Want to Stop It'

⁵⁸ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

⁵⁹ Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

⁶⁰ Hague, Gill & Begikhani: 'Honour'-based violence and Kurdish communities

⁶¹ Futa et al., (2001), i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

⁶² Euser et al. i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

Britto hevder at nylig immigrerte familier der barna er førstegenerasjons amerikanere har en tendens til å ha tradisjonelle verdier.⁶³ Dette kan vise seg å være en stressfaktor for barn som må navigere i spenningen mellom verdiene man har hjemme og verdiene i majoritetssamfunnet.

Også i Norge eksisterer det æreskultur i deler av minoritetsmiljøet fra Midt-Østen der en families anseelse er knyttet til kvinners seksualitet og jomfruelighet.^{64 65} I saker med seksuelle overgrep blant disse minoritetsfamiliene finnes det noen særtrekk som er annerledes enn i norske familier. Det grunnleggende er at man har et annerledes kvinnesyn og patrialske verdier. Mange av sakene har også et fellestrekk, jenter som har vært utsatt for seksuelle overgrep opplever straff framfor hjelp.

Alle barn som har vært utsatt for seksuelt misbruk kan få følelsesreaksjoner, og i tillegg oppleve frykt og psykologisk press i etterkant av at overgrepene har blitt kjent.⁶⁶ Men belastningene for barn fra minoritetsmiljøer med æreskultur ser ut til å kunne være større enn for barn med majoritetsbakgrunn.⁶⁷ Disse barna synes å være mer preget av skyld og skam da de pålegges ansvaret for å ha ruinert familiens anseelse. Dette skiller seg fra den individuelle skammen som majoritetsbarn opplever. Om overgrep blir kjent er ikke jenta lenger en «ren» jente. Enkelte barn opplever at det i familien oppstår en kollektiv taushet; det viktigste er ikke å unngå at hendelser som påfører familien skam og tapt ære skjer, men at det ikke blir kjent utad.

Å bli pålagt skylden for at seksuelle overgrep har skjedd ser ut til å være noe minoritetsbarn frykter i større grad enn norske barn.⁶⁸

2.2. Hjelpeapparatet

Kultur som vektlegger kollektivism og familiære forpliktelser har trekk som både kan fasilitere eller hindre vurdering og behandling av seksuelle overgrep.⁶⁹ Kulturelle verdier knyttet til kvinnelig jomfruelighet, skam og ære, og stigmatisering knyttet til psykiske problemer, kan påvirke omgivelsenes respons på overgrep, og seksualitet blir generelt ikke åpent diskutert.

Hvor viktig det er å være bevisst egne holdninger blant helsepersonell i relasjon til minoritetsbefolkningen fra Midt-Østener beskrives av Haboush og Alyan.⁷⁰ Når det gjelder seksuelle overgrep på barn må man ha kunnskap om kulturelle faktorer som eksempelvis syn på seksualitet, samt forståelse av hvordan kultur virker inn på rapportering, vurdering og behandling av misbruk av barn. Mourad & Carolan beskriver at virkninger av skamkulturen bør hensyntas i intervensjonsprosessen.⁷¹ Graden av helsepersonells kulturelle kompetanse har innflytelse på anvendelse av intervensjoner. Som sådan er det viktig å styrke den

---

⁶³ Britto PR: Who Am I?

⁶⁴ Holthe, Hauge og Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

⁶⁵ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

⁶⁶ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

⁶⁷ Holthe, Hauge & Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

⁶⁸ Berggrav: Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle

⁶⁹ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

⁷⁰ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

⁷¹ Mourad & Carolan i Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

kulturelle kompetansen for å legge til rette for effektiv, kulturell behandlingspraksis.^{72 73} Individualistiske intervensjoner er ikke nødvendigvis et hensiktsmessig mål for behandling. Haboush og Alyan beskriver for eksempel at effekten av intervensjoner i tilfeller av seksuelle overgrep mot barn kan forsterkes ved å forstå hvem arabisk-amerikanere er som gruppe.⁷⁴

Når seksuelle overgrep mot barn utføres av familiemedlemmer, uavhengig av kultur, øker det stress hos barnet gjennom det nære forholdet til overgriperen.⁷⁵ Prosessen med å vurdere sitt personlige behov i en gitt situasjon kan forårsake forvirring eller skyld ved å ha forrådt familien.⁷⁶

Haboush og Alyan antyder at funn peker på ytterligere økt symptomologi når overgrep begås av slektninger innenfor en kollektivistisk familie.⁷⁷ De etterlyser imidlertid flere studier for å kartlegge om vektleggingen av familiens sammenvevde struktur fører til ytterligere stress for barn som blir utsatt for seksuelle overgrep, og om det bidrar til symptomologi gjennom intensivering av skam og angst knyttet til et potensielt sammenbrudd i familiedynamikken.

Kulturell praksis i Midtøsten-området når det gjelder psykiske problemer er at man ofte søker råd fra et familiemedlem. Det beskrives at arabisk-amerikanere har en tendens til å ikke diskutere personlige problemer med enkeltpersoner utenfor familiens støttesystem, inkludert behandlere.⁷⁸ Menn oppfordres til å søke veiledning fra en eldre mann og kvinner fra en eldre kvinne.⁷⁹ Videre kan det å snakke om familie eller personlige problemer med en profesjonell bli sett på som en trussel mot gruppens ære eller som illojalitet mot familien.⁸⁰

2.2. Teori

For å undersøke om det eksisterer kulturelle faktorer som kan påvirke forholdet mellom seksuelle overgrep på minoritetsjenter og psykologiske virkninger etter overgrep er Finkelhor og Brownes modell om traumatiserende dynamikker brukt som teoretisk base.⁸¹

Tidligere forskning

Cantón-Cortés, Cortés & Cantón beskriver at forskningslitteraturen knyttet til seksuelle overgrep på barn består av to "generasjoner".⁸² Den første generasjonen fokuserte på kortsiktige og langsiktige effekter av seksuelle overgrep. Disse studiene fant at seksuelt

---

⁷² Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

⁷³ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

⁷⁴ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

⁷⁵ Haj-Yahi & Tamish: The rates of child sexual abuse and its psychological consequences as revealed by a study among Palestinian university students.

⁷⁶ Gorkin, Masalha & Yatziv i Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

⁷⁷ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

⁷⁸ Erickson & Al-Timimi: Providing mental health services to Arab Americans

⁷⁹ Abudabbeh i McGoldrick, Giordano & Pearce (Eds.), Ethnicity and family therapy

⁸⁰ Erickson & Al-Timimi: Providing Mental Health Services to Arab Americans

⁸¹ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

⁸² Cantón-Cortés, Cortés & Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse.

misbruk av barn var assosiert med en rekke psykologiske symptomer, som depresjon, dårlig selvfølelse og angst. Andre generasjon fokuserte på å identifisere variabler som kunne mediere forholdet mellom overgrep og psykisk helse. Noen studier fant at type av overgrep, hyppighet og relasjonen mellom utsatt og gjerningsmann spilte en rolle. Andre studier indikerte at sosiokognitive faktorer, som personlighet og kognitive, sosiale og kulturelle forhold, hadde innvirkning.

Virkingen av seksuelle overgrep mot barn har de siste desenniumene best blitt forstått som traumer innenfor rammen av posttraumatisk stresslidelse; PTSD.⁸³ Konseptualiseringen av PTSD-begrepet oppsto som en direkte følge av Vietnamkrigen som respons på problemene som veteraner fra krigen opplevde.⁸⁴ Etter Vietnamkrigen ble konseptet introdusert i DSM-III og ble en diagnostisk kategori for å forklare de psykologiske følgene etter krig. PTSD-konseptet ble først utelukkende knyttet til voksne, men ble så i økende grad anvendt på barn.⁸⁵ Først på 80-tallet ble følgetilstander av incest og seksuell vold knyttet til begrepet PTSD.⁸⁶

Finkelhor og Brownes dynamikkmodell

Finkelhor og Brownes dynamikkmodell ble utviklet som et alternativ til PTSD-rammeverket.⁸⁷ Finkelhor og Browne mente at det hadde store begrensninger og at PTSD kun beskrev traumer som affektive symptomer, og at det ikke tok hensyn til at kognitive forstyrrelser kunne oppstå som resultat etter seksuelle overgrep. De kritiserte også at konseptet ikke hadde noen tydelig formulert teori. PTSD ble i hovedsak definert ved tilstedeværelse av en gruppe symptomer snarere enn av en forklaring på hvordan disse symptomene utviklet seg. Finkelhor og Browne postulerte at dynamikkmodellen var mer kompleks og omfattende. Den redegjorde for en rekke forskjellige dynamikker som lå til grunn for forskjellige typer symptomer. Modellen inkorporerte samtidig noen elementer fra PTSD-rammeverket. Modellen er fra 1985, men aktuell. I sammenheng med denne kvalitative studien vurderes det at PTSD-rammeverket er for begrenset til å utforske seksuelle overgrep i en kulturell kontekst. Finkelhor og Browne tar utgangspunkt i en modell som har universelle elementer, men modellen ansees i denne studien også å være relevant vedrørende kollektive, kulturelle dynamikker da den legger vekt på systemet rundt barnet.

Finkelhor og Brownes modell postulerer at barns opplevelse av seksuelle overgrep kan analyseres i form av fire traumefremkallende faktorer, som blir referert til som traumeprodukerende dynamikker (traumagenic dynamics). Dynamikkene kan brukes til å vurdere eller forutse problemer som barn senere kan være sårbare for. I vurderingene må forholdene før og etter overgrep sees i sammenheng med de fire traumagene dynamikkene.

Traumeprodukerende dynamikker:

- Traumatisk seksualisering
- Svik

---

⁸³ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse

⁸⁴ Hinton & Good: Culture and PTSD

⁸⁵ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse

⁸⁶ Hinto & Good: Culture and PTSD

⁸⁷ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse/ Two Models

- Makteløshet
- Stigmatisering

Konsekvensene av seksuelt misbruk vises på fire hovedområder:

- Seksualitet
- Evne til å stole på andre mennesker
- Følelsen av å ha kontroll og innflytelse på tilværelsen
- Selvanskulelse

Hver av disse dynamikkene kan føre til forskjellige traumerelaterte reaksjoner. Seksuelt misbruk undersøkes ikke bare som en hendelse, men som en prosess med utvidet traumatisering der forskjellige deler av prosessen bidrar til ulik dynamikk og som påvirker barnets adferd som oppstår som et resultat av overgrep. Innenfor hver av disse dynamikkene er det en rekke forskjellige mekanismer som kan føre til utvikling av affektive, kognitive, fysiske og adferdsmessige problemer og forvrengninger.

Når barn prøver å håndtere verden gjennom disse forvrengningene, oppstår det symptomer og dysfunksjonell adferd.

Kognitivt blir traumagen dynamikk konseptualisert som måten barnet forstår verden på og som utvikler seg negativt som et resultat av traumat.

I stedet for å føle trygghet kan barnet oppleve sårbarhet og hjelpeløshet, manglende evne til å stole på omgivelsene, få en kronisk tilstand av å oppleve fare og få redusert følelse av egenverd og selvaksept. Disse kognitive forvrengningene kan også bidra til emosjonelt stress og øke risikoen for affektive lidelser som depresjon, sinne, angst, fobier og tvangslidelser.⁸⁸

De fire traumagene dynamikkene kan interagere og behøver ikke være isolert fra hverandre.⁸⁹ Derfor kan noen konsekvenser av seksuelt misbruk være assosiert med flere dynamikker. Hver dynamikk forekommer i varierende grad i forskjellige misbrukssituasjoner. De fire traumagene dynamikkene utgjør i følge Finkelhor og Browne kjernen av psykiske skader som oppstår etter overgrep.⁹⁰

Traumatisk seksualisering

Traumatisk seksualisering refererer til prosessen der et barns seksuelle følelser og holdninger blir formet på en mellommenneskelig dysfunksjonell måte som følge av seksuelle overgrep. Disse følelsene og holdningene kan føre til at et barn viser upassende seksuell adferd, opplever forvirring og misforståelser rundt sitt seksuelle selvkonsept, og har uvanlige følelsesmessige assosiasjoner til seksuelle aktiviteter. Effekten av traumatisk seksualisering er assosiert med negativ effekt på selvilliten, spesielt i forhold til sosiale og seksuelle relasjoner.⁹¹

⁸⁸ Briere B & Elliot D: Immediate and Long-Term Impacts of Child Sexual Abuse

⁸⁹ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse/ Two Models

⁹⁰ Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

⁹¹ Cantón-Cortés, Cortés, Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse.

Finkelhor og Browne postulerer at traumatisk seksualisering kan utvikle seg på en rekke måter.⁹² Denne dynamikken oppstår blant annet når deler av barnets anatomi tildeles forvrengt betydning, når misforståelser og forvirring rundt seksuell adferd og moral overføres fra overgriper til barnet og når barnet forbinder skremmende minner og hendelser med seksuell aktivitet. Graden av traumatisk seksualisering varierer med opplevelsen av seksuelle overgrep. Opplevelser der barnet får en seksuell respons eller blir utsatt for vold er forbundet med større grad av traumatisk seksualisering. Om barnet er på et alder- eller utviklingsnivå der det forstår de seksuelle implikasjonene av det som skjer vil det sannsynligvis oppleve en større grad av traumatisk seksualisering.

Svik

Svik refererer til prosessen der barnet innser at noen det var avhengig av, stolte på eller elsket, forårsaket det skade. Overgriperen kan forårsake denne skaden, men det kan også være noen som barnet er avhengig av, som ikke er i stand til eller ikke vil beskytte eller tro barnet, eller noen som endrer holdning til barnet etter overgrep har skjedd. Et barn som ikke blir trodd, blir beskyldt eller blir utstøtt vil oppleve en større følelse av svik enn et barn som får støtte.

Derfor kan ikke bare følelsen av svik relateres til overgriperen, men også til reaksjoner på overgrep fra andre i barnets liv.⁹³ Selv om barnet fra før har trygg tilknytning til omsorgspersoner, kan opplevelsen forårsake en plutselig endring i tilknytningen og resultere i mistillit til andre, nedsatt evne til å danne nære, sosiale bånd eller kjærlighetsrelasjoner, ubehag i intime forhold, følelser av depresjon og nedsatt selvtillit, noe som resulterer i en sårbarhet for påfølgende overgrep.⁹⁴

Maktesløshet

Maktesløshet refererer til prosessen der barnet blir gjort maktesløs og barnets vilje og behov blir ignorert gjentatte ganger.⁹⁵ Maktesløshet kan føre til at barnet tror at det ikke har kontroll over livet sitt, og er relatert til generelt, psykologisk stress⁹⁶, angst, depresjon⁹⁷, somatisering og dissosiasjon.⁹⁸ Den grunnleggende følelsen av maktesløshet skyldes at barnets kropp blir invadert mot dets vilje. Dynamikken forverres av tvang og manipulasjon fra overgriperens side. Hvis barnet opplever at forsøk på å stoppe overgrepene er ineffektive, kan dynamikken styrkes og ytterligere forsterkes om barnet ikke er i stand til å få andre voksne til å forstå hva som skjer, hvis det føler frykt, eller hvis det innser hvordan et avhengighetsforhold har fanget henne i en voldelig situasjon. Følelsen av maktesløshet kan til slutt føre til en samlet redusert følelse av et forvrengt syn på seg selv og liten tro på egne evner.⁹⁹

---

⁹² Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

⁹³ Merryfield: The Paradoxes of Teaching a Multicultural Education Course Online

⁹⁴ Cantón-Cortés, Cortés, Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse.

⁹⁵ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

⁹⁶ Kallstrom-Fuqua, Weston & Marshall: Childhood and Adolescent Sexual Abuse of Community Women

⁹⁷ Cantón-Cortés, Cortés, Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse.

⁹⁸ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

⁹⁹ Friedrich et al: Child Sexual Behavior Inventory

Stigmatisering

Stigmatisering refererer til negative konnotasjoner som blir kommunisert til barnet og som blir innlemmet i selvbildet.¹⁰⁰ Eksempler på slike konnotasjoner er at barnet skal føle skam og skyld. Dette kan komme direkte fra overgriperen ved at han for eksempel presser barnet til å holde overgrepet hemmelig, noe som kan forsterke at barnet føler seg annerledes og har gjort noe galt. I tillegg kan stigmatisering / selvskyld forsterkes når seksuelle handlinger ansees å være avvikende eller tabu, hvis andre reagerer med sjokk eller hysteri, klandrer barnet eller tilskriver barnet negative egenskaper som å ha dårlig moral. Dynamikken sees i sammenheng med generelt psykologisk stress¹⁰¹ og seksuelle forstyrrelser.¹⁰²

Stigmatisering og selvskyld kan forekomme i forskjellige grader.¹⁰³ Barn som får tydelig beskjed om at de ikke har gjort noe galt kan oppleve mindre stigma sammenlignet med barn som påføres skyld eller møtes med taushet, noe som igjen gjør at barnet føler seg annerledes og isolert. Yngre barn har kanskje ikke bevissthet om sosiale holdninger, og kan derfor oppleve lite stigmatisering, noe som betyr at ungdommer har en høyere risiko for å føle effekten av stigmatisering og selvskyld.

Risiko- og beskyttelsesfaktorer

I følge Kvello¹⁰⁴ er

“[...] risikofaktorer [...] en fellesbetegnelse på forhold som øker faren for at personer utvikler vansker” og “beskyttelsesfaktorer demper risikoen for utvikling av vansker når personer er rammet av risikofaktorer”.

I følge Finkelhor & Brown influerer de traumatiserende dynamikkene på barns psykologiske helse i form av symptomer og adferdsproblemer på kort sikt.¹⁰⁵ I følge Cantón-Cortés, Cortés & Cantón spiller dynamikkene også en viktig rolle med hensyn til den langsiktige, psykiske helsen hos voksne.¹⁰⁶ Over tid kan risikofaktorer forsterkes og forverres ved at de influerer på hverandre.¹⁰⁷ Beskyttelsesfaktorer kan styrke hverandre. Risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer er i samspill. Beskyttelsesfaktorer som er svake kan føre til at alvorlighetsgraden ved risikofaktorer kan øke. Dersom beskyttelsesfaktorene er effektive kan risikofaktorene reduseres.

---

¹⁰⁰ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁰¹ Kallstrom-Fuqua, Weston & Marshall: Childhood and Adolescent Sexual Abuse of Community Women

¹⁰² Feiring, Simon & Cleland: Childhood Sexual Abuse, Stigmatization, Internalizing Symptoms, and the Development of Sexual Difficulties and Dating Aggression

¹⁰³ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁰⁴ Kvello: Oppvekstmiljø og sosialisering

¹⁰⁵ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁰⁶ Cantón-Cortés, Cortés, Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse.

¹⁰⁷ Kvello: Oppvekstmiljø og sosialisering

3. Problemformulering

Målet med denne studien er å identifisere mulige kulturelle faktorer som påvirker forholdet mellom seksuelle overgrep på minoritetsjenter og deres psykologiske tilpasning gjennom kvalitative intervjuer med fagpersoner på området.

Forsknings spørsmål ble derfor formulert slik:

- 1) Hvilke traumeprodukerende, kulturelle dynamikker finnes i forbindelse med den kollektive æreskulturen og seksuelle overgrep på jenter?
- 2) Hvilke beskyttelses - og risikofaktorer finnes i et kulturelt perspektiv?
- 3) Hva slags utfordringer har hjelpeapparatet ved avdekking, behandling og oppfølging?

4. Metode

4.1. Vitenskapeteoretisk forankring

For å besvare forsknings spørsmål er studien basert på en kvalitativ undersøkelse med et fenomenologisk/ hermeneutisk perspektiv. Empiri og innsamling av data ble foretatt gjennom semistrukturerte individualintervjuer.

Kvalitativ metode er en forskningsstrategi som egner seg når det sentrale er å få dybdekunnskap og bedre forståelse av et fenomen,¹⁰⁸ og er nyttig om man vil undersøke et fenomen man ikke har mye forhåndskunnskap om.

Fenomenologi er studiet av fenomener og hvordan de fremtrer sett fra en subjektiv virkelighetsoppfatning. Fenomenologiens formål er å utforske/beskrive meningsinnholdet i et fenomen så forutsetningsløst som mulig. Dette betyr at man som forsker må sette til side sin egen forforståelse

Hermeneutikk er en tolkningsprosess - en fortolkning av et fenomen og å gjøre mening ut av dette. Som forsker forholder man seg til noe som fra før er fortolket av informanten samtidig som man tar med egne erfaringer inn i tolkningsprosessen. I følge Kirsti Malterud er ikke spørsmålet hvorvidt forskeren påvirker tolkningsprosessen, men på hvilken måte hun gjør det.¹⁰⁹

4.2. Utvalg, rekruttering og samtykke

Studien bygger på et strategisk utvalg av begrenset størrelse; tre informanter bestående av to psykologer og en lege. På grunn av studiens tidsramme ble det konkludert med at antallet var tilfredsstillende. For å bli inkludert i studiet måtte informantene ha en arbeidssituasjon som inkluderte bred erfaring med kollektivistisk æreskultur, minoritetsjenter og seksuelle overgrep.

Rekruttering skjedde gjennom eget nettverk og kjennskap til informantene gjennom dette.

---

¹⁰⁸ Kvale & Brinkmann: Det kvalitative forskningsintervju.

¹⁰⁹ Malterud, Kirsti. (2011). Kvalitative metoder i medisinsk forskning

Før intervjuene ble samtykke-erklæring underskrevet.

4.3. Intervju og intervjuguide

På grunn av smittevern hensyn ble intervjuene foretatt via Zoom. Intervjuene varte i ca. halvannen time. Informantene ble gjort oppmerksomme på at intervjuet var tidsavgrenset og alt som ble sagt ble registrert og lagret via digitale opptak i Zoom.

Intervjuguiden var temabasert rundt spesielle fokusområder, med åpne spørsmål knyttet til hvert tema. Temaene var basert på resultatene som fremkom i litteratursøket.

Det ble vektlagt å ikke formulere ledende spørsmål. Notater ble tatt underveis og det ble stilt nye og/eller oppklarende spørsmål når det var behov for det.

Informantene ble på slutten av intervjuet spurt om det var tema som ikke ble berørt under intervjuet og om de hadde tilleggsinformasjon.

4.4. Analyse

I analyseprosessen ble lydfilene gjennomlyttet for så å bli transkribert i sin helhet. Rådata ble deretter gjennomlest flere ganger for å få oversikt over materialet, delt inn i meningsbærende enheter og igjen inndelt i subgrupper. Meningsbærende enheter i subgruppene ble kondensert og er utgangspunkt for avsnittene i resultatpresentasjonen. Utvalgte sitater demonstrerer ulike dimensjoner av hovedfunnene.

4.5. Etikk

Informantene gir opplysninger om en samfunnsmessig sårbar og stigmatisert gruppe. Det ble tilstrebet at studien ikke publiseres på en måte som gir grunnlag for ytterligere stigmatisering av gruppen.

Informantene gav i hovedsak opplysninger om seksuelle overgrep og minoritetsjenter på gruppenivå. Det ble sikret muntlig i forkant av intervjuene at informantene skulle anonymisere opplysninger om enkeltpersoner. Taushetsplikt ble overholdt. Videre ble slike opplysninger etter transkribering ytterligere anonymisert, blant annet ble landbakgrunn fjernet.

Alle data ble oppbevart på egen enhet, transkribert og anonymisert uten tilgang til internett. Alle data ble slettet permanent ved prosjektets slutt.

4.6. Litteratursøk

Et systematisk litteratursøk ble gjort gjennom PubMed, Scopus og PsycNET. PubMed er en database for medisinsk og helsefaglig litteratur, Scopus er en tverrfaglig database (som også dekker kultur) og PsycNET dekker sentrale tidsskrift innenfor psykologi. Databasene ble valgt ut med bakgrunn i problemformuleringen, og litteratur fra både medisin-, psykologi- og kulturfeltet ble ansett som relevant.

Abstract ble screenet. Deretter ble artikler som avvek fra inklusjonskriteriene bortvalgt.

Søk 1

Søk etter litteratur med fokus på seksuelle overgrep mot barn, kollektivism og æreskultur. I en utforskende fase av søkeprosessen kom det frem at bruk av emneord (i alle de tre databasene) sammen med blokkøk enten førte til overveldende mange irrelevante treff eller ingen treff. Optimalt resultat ble oppnådd med bare boolske operatører. Da det var få treff i hovedsøket ble det supplert med kjedesøk gjennom referanser og artikkelforfattere. Søket ble gjort 16.03.21. Treff:

- PubMed: 19 artikler hvorav 1 relevant
- Scopus: 17 artikler hvorav 2 relevante
- PsycNet: 28 artikler hvorav 1 relevant

Inklusjonskriterier:

- Litteratur på norsk, svensk, dansk eller engelsk
- Fagfellevurdert litteratur
- Litteratur som omhandler Midt-Østen
- Innhold måtte ha opplysninger om hjelpesystemet

Eksklusjonskriterier:

- Litteratur som omhandler overgrep på gutter
- Forekomststudier

Søk 2

Søk etter litteratur med fokus på Finkelhor og Browns traumeproduerende dynamikker. I PubMed ble det søkt med boolske operatører og emneordene (child abuse, sexual) AND (traumagenic dynamics). I PsycNet ble det søkt med boolske operatører og emneordene ("child abuse") AND (traumagenic dynamics). Søket ble gjort 19.03.21. Treff:

- PubMed: Det ble funnet 14 artikler hvorav 6 relevante
- PsycNet: Det ble funnet 31 artikler hvorav 3 relevante

Inklusjonskriterier:

- Litteratur på norsk, svensk, dansk eller engelsk
- Fagfellevurdert litteratur

Eksklusjonskriterier:

- Litteratur som ikke omhandler alle de fire dynamikkene
- Forekomststudier

5. Resultater

5.1. Informanter

Pia Aursand er psykologspesialist og har lang arbeidserfaring fra distriktpspsykiatrien og familievernnet. I arbeidet har hun hatt spesielt fokus på blant annet æresrelatert vold mot barn, negativ, sosial kontroll samt barn som har rømt fra familien på grunn av trusler. Sammen med politiet har hun hatt et prosjekt hvor de tilbød samtaleprosesser i familier der hvor unge ba om politibeskyttelse på grunn av æresrelatert vold. I familievernnet har hun også hatt samtaler med barn som har opplevd seksuelle overgrep.

Aursand har vært spesielt interessert i temaet æreskultur og har vært opptatt av å få til fagutvikling på feltet.

Morten Sodemann er lege og professor i innvandrermedisin og global helse ved Syddansk Universitet og nestformann i Dansk Selskab for Indvandrersundhed. Han er overlege ved Indvandrermedicinsk Klinik ved Odense Universitetshospital, som han grunnla i 2008, og har lang erfaring som underviser og forskningsveileder. Han er forfatter av flere bøker, deriblant *Det du ikke ved får patienten ondt af*, en lærebok (2020) om etniske minoriteters helse, kliniske problemstillinger og kommunikasjon på tvers av kulturer.

Judith van der Weele er psykologspesialist og sakkyndig i barnevernssaker og straffesaker med problemstillinger knyttet til minoritetsbefolkningen. Hun har spesialisert seg innen vold, traumer og kultur, skrevet flere artikler i fagbøker omkring dissosiasjon og traumatisering, samt arbeidet med etniske minoritetsfamilier i forbindelse med vold og overgrep. Hun har vært opptatt av å tilpasse psykologisk behandling for minoriteter og har gjennom offentlige utdanningsprogram veiledet og undervist kolleger i spesialisthelsetjenesten. Hun veileder familievernnet i æresrelaterte voldssaker.

5.2. Tematikk

Etter analyse og meningskondensering pekte det seg ut noen hovedtemaer i intervjuene. Både forhold før og etter seksuelle overgrep har betydning for utvikling av vansker.¹¹⁰ I tillegg har det betydning for hjelpesystemet rolle og for intervensjoner i behandlingsapparatet.¹¹¹ Temaene kategoriseres derfor under “forhold av betydning, før overgrep”, under “forhold av betydning, etter overgrep” og under “behandling”. Temaene inneles og presenteres fortløpende:

5.3. Forhold av betydning, før overgrep

Kunnskap om seksualitet

Informantene beskriver at seksualitet er et stort tabu i den kollektivistiske æreskulturen.

---

¹¹⁰ Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹¹¹ Holthe, Hauge og Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

Aursand sier at man i minoritetsbefolkningen har lite kunnskap om seksuelle overgrep og hva det gjør med unge og barn. Myten om blod på lakenet lever i beste velgående i mange kulturelle grupper og jomfruhinnesjekk har noen av de jentene Aursand har kjennskap til blitt presset til. Den kunnskapen man får hjemme i familien får mye større verdi enn den kunnskapen man får av voksne utenfor familien. Sodemann peker på følgende:

“Jentene kan være velinformerte om seksualitet, men samtidig ha vanskelig for å sette det i forbindelse med virkeligheten, de har ingen å snakke med det om og får ikke justert eller korrigert det i forhold til realitetene.”

De er redde for at foreldrene kan ta det ille opp hvis de snakker om seksualitet. Samtidig er mødrene bekymret for om døtrene vet nok, men de vet heller ikke hvordan man skal snakke om det. Det er ikke noe apparat å snakke gjennom og de har ofte et lite felles ordforråd. Mor snakker godt arabisk, men ikke dansk, og hos jentene er det omvendt.

Lojalitet og forpliktelser

Sodemann beskriver at lojalitet til familien er en viktig verdi. Aursand sier at typisk for kollektivistisk kultur er at hvert enkelt familiemedlem ikke er så opptatt av seg selv, men mest opptatt av at familien er den viktigste enheten og hva som er bra for flokken. Det har positive utslag som at man for eksempel hjelper mer til, er mer pliktoppfyllende og uselvisk og støtter og hjelper andre familiemedlemmer, spær på med økonomien. De mer negative utslagene går på at man ikke greier å ta egne valg eller beslutninger eller at man ikke tillater seg selv å bryte med familien. De unge oppfatter ofte spørsmål om hva de ønsker seg i livet, hva de har behov for, som irrelevante. Det gir ikke så mye mening for dem. Det handler om hva som er best for familien og de unge skal følge en mal som er lagt opp av foreldrene. Aursand sier:

“Mange sier at det er viktig for dem å leve som en god kollektivist. Det har blitt en internalisert verdi. De kan ønske å bryte med noe, men ikke med alt.”

Om man ikke har mye slekt i Norge er det kjernefamilien som blir den gruppen som de unge opplever at de skal "serve". Men foreldrene kan kjenne plikt overfor slekt i hjemlandet eller andre steder i verden. Det handler om hvor mye kontakt man har med øvrig slekt. I en individualistisk kultur vil man tenke at det er negativt at familier er sammenfiltret og at det ikke finnes noen løsrivelse, men i en kollektivistisk kontekst er ikke løsrivelse noe mål. Det er gjensidig avhengighet livet ut. I en slik kontekst kan man jo tenke at overgrep kanskje kan være utløst av denne sammenfiltringen, sier Aursand:

“Du er en forlengelse av meg, jeg har et seksuelt behov, du skal tilfredstille det på et vis, det er ingen grense mellom deg og meg, det er naturlig at du innfrir.”

Det gode rykte

Sodemann sier at kvinners jomfruelighet er en juvel man skal beskytte.

Man holder jentene hjemme og setter rammer opp for dem, og det er en verdi at de ikke har vært sammen med noen.

Aursand sier at blant annet omskjæring handler om å sikre jomfruelighet:

“Målet med æreskodeksens regler er å holde familien ærbar og at familien har høy statusposisjon.”

Jo strengere man etterlever æreskodeksen, jo bedre rykte vil familien ha. Barna vil oppføre seg respektabelt og høflig. Aursand mener at æreskodeksen helt klart er med på å forme familien, og at det er tydelig både for barn og voksne hva som er tillatt eller ikke.

Det skaper en viss orden og struktur som gjør at man ikke behøver å diskutere så mye, alt er satt på forhånd. Kontroll er et stikkord. De som Aursand har hatt kontakt med, og som har vokst opp i en familie med en æreskodeks, opplever at de har levd veldig kontrollerte liv.

Hun sier:

“Det blir strenge hierkarier. De unge vet hvor avgjørelser tas. [...] De vet nøyaktig hva som vil føre til et ærestap.”

For mange familier er det vanskelig når hovedkilden til hvordan de identifiserer seg ligger i hvilken grad de passer på døtrene sine på en god måte, mener van der Weele. De står i skvis mellom egen utvikling i Norge og storfamilien som kanskje har en helt annen mening om hva som er sømmelig. Det gruppepresset går utover selve fenomenet ære, det handler om makten man har i familien, hvem som definerer hva som er en god familie. Her er den kollektive tenkningen sterk.

Maktubalanse

Aursand mener at det ikke er noen tvil om at æreskulturen er et kvinneundertrykkende system. Kvinner er lavere verdsatt i patrialske samfunn. Aursand tror at oppfatninger om at kvinner i utgangspunktet er syndige og må beskyttes mot sin egen seksualitet vil forsterke den utsattes følelse av å være en skitten og syndig person som er mindre verdt. Kanskje tror hun at hun til og med har fortjent den behandlingen.

Seksuelle overgrep blir ikke noe tema når man ikke har lik, sosial verdi. Hun sier:

“Når det gjelder seksuelle overgrep kan normer som handler om å føye seg, ikke protestere, gjøre sin plikt, å tekkes menn, komme ganske tidlig, og man kan bli straffet ganske hardt for å være obsternasig, sta eller lite føyelig, for å motsi de eldre i familien eller brødre. Jo mer man er blitt opplært til å ikke protestere mot de voksne, spesielt ikke mot menn, jo mindre sjanse vil det være for at overgrep kommer frem. Eller, når det kommer frem, er det større sjanse for at det ikke blir gjort noe med videre.”

Aursand peker på at det finnes statistiske sammenhenger mellom jo mindre grad av likestilling det er i et samfunn, jo flere overgrep, både mot voksne kvinner og jenter. Det handler både om at kvinner og jenter har mindre verdi og at de må “stille opp” når det forventes sex i ekteskapet.

van der Weele peker på at overgripere kan benytte æresideologien, verdisetet, privilegier og goder knyttet til dette som redskap.

Sodemann mener at det er et krav om at menn skal lære å være menn og at kvinnene skal holde seg vekk fra dem. Han sier:

“Det gir overhodet ingen mening. Man har motsatt rettede krav.”

Aursand peker på at man historisk sett vet at det i undertrykte grupper alltid vil være mennesker som er med på å opprettholde makt og undertrykkelse, og at kvinner kan være kvinners verste fiende i dette systemet. Det handler om å opprettholde sin egen status i et skjevt maktsystem.

van der Weele er sterkt negativ til den delen av den kollektive kulturen der det fokuseres på skjønnhet og hvor foreldrene smykker seg med barna sine gjennom å ha vakre og sømmelige døtre og finner verdi i dyrking av underkastelse. Hun mener at det er et svært overfladisk, kulturelt konsept knyttet til skjønnhetsbegrepet. Det skaper splid i kvinnefelleskapet. Man har de som er vellykkede og får gode ekteskap og så har man de som må ta til takke med mindre. Det er en romantisering av å bli beskyttet og passet på som verdier.

Trygghet

Både Aursand og van der Weele mener at æreskulturen også innehar et kvinnebeskyttende system. Aursand peker på at kvinner har lav status og de er “fritt vilt.” Når kvinner og jenter sees på som alltid å være i fare så gjør man alt man kan for å beskytte dem. Og får man barn utenfor ekteskap er det ingen som vil forsørge kvinnen eller barnet. Det er bedre å true dem til trygghet enn å risikere at de trosser familien. Det fungerer ikke i Norge, men man må se det i sammenheng med områder hvor man må være svært forsiktig som kvinne eller barn. Man vil gjøre alt for å sikre sine døtre, blant annet gjennom å få dem gift slik at de alltid vil være beskyttet av en mann.

van der Weele sier at intensjonen som ligger bak æreskulturen kan være mer positiv enn det uttrykket det har fått med kontroll og vold. van der Weele sier:

“Idèen, eller drømmen, er den gode patriarken som passer på, skjerner sine barn så de ikke skal utsettes for overgrep og verner dem helt til de kommer i et trygt forhold.”

Det er en transaksjon mellom ressurser og det som er skadelig. Det å ta vare på familien sin, ville ha sømmelighet og anstendighet og trygge rammer rundt ei jente er i en æreskontekst i utgangspunktet ikke skadelig, men det blir skadelig når det blir kontroll, tvang og grenseoverskridende adferd.

5.4. Forhold av betydning, etter overgrep

Beskyttelse av overgriper

van der Weele sier at det har mye å si hvilken maktposisjon overgriperen har i familien. Å beskytte en overgriper i norsk kontekst vil være dysfunksjonelt, men i en kollektivistisk kultur

er det helt motsatt. Det vil være funksjonelt at slekten fortsetter å holde sammen, at de klarer å legge større konflikter bak seg, se forbi hendelser med overgrep eller ikke snakke om det, sier Aursand. Da holder man gruppen intakt. De vil kanskje trenge overgriperen, kanskje er han den som skal finansiere utdannelsen til barna. Når dette systemet slites i stykker ved at slekter blir spredd utover på tvers av landegrenser og verdensdeler oppstår det problemer, det som fungerer i èn kontekst fungerer ikke i en annen, premissene man vurderer ut i fra blir annerledes. Innad i familien kan kanskje en mor forsøke å finne løsninger slik at barnet ikke blir alene med overgriper, sier van der Weele. Aursand forteller:

"En av de jeg snakket med var så skuffet, hun sa at hun hadde fortalt foreldrene om overgrep fra en slektning. De ble kjempesinte med en gang, og så snakket de ikke mer om det. Noen uker senere hadde de invitert ham på besøk, han skulle spise middag med dem, hun måtte sitte ved middagsbordet som om ingenting var skjedd. Det blir ikke tatt ordentlig på alvor."

Sodemann sier at spesielt incestfortellinger er svært kompliserte. At alle har en falsk versjon av virkeligheten er svært vanskelig for den utsatte. At man er så alene om det og så hjelpeløs. Han sier:

"[...] man blir traumatisert hver gang man hører navnet hans. Det er vanskelig å være i en familie hvor alle elsker onkel unntatt deg."

Brudd med familien

Aursand påpeker at seksuelle overgrep rammer ekstremt hardt uansett hvor i verden man befinner seg. Hun tenker ikke at kulturen i seg selv forsterker traumer, men at det har andre konsekvenser. Det som er annerledes i en kollektivistisk kultur er at man ikke har valgmuligheten til å klare seg uten familien. I en individualistisk kontekst finnes det et velferdssystem som tar vare på en og man kan velge familien vekk i større grad. Man kan skape seg en ny flokk. Man har mer tillit til offentlige hjelpere. Aursand tror det er hardere å være på utsiden av familien i en kollektivistisk tradisjon. Sodemann beskriver at selv om ei jente har kuttet alle bånd til familien etter overgrep kan de stadig spørre henne om hjelp og hun føler seg forpliktet til å hjelpe dem. Om man bryter med familien har man ikke lenger en "bruksanvisning" og jentene føler at de ikke har kontroll, de vet ikke hva fremtiden vil bringe, mener Aursand. Det er ytterpunkter. Fra å være kontrollert til å være helt uten kontroll. Sodemann forteller:

"En jente ble systematisk voldtatt gjentagende ganger av en slektning som bodde i familiens hus og fremdeles bor der. Hun ble til sist nødt til å reise derfra fordi de [familien] ikke kunne kaste ham ut. Alle i familien visste dette, men han fikk lov til å bli boende. Hun var ubeskyttet. Hennes ære ble ødelagt både på grunn av overgrepene og det at hun flyttet, ugift og boende alene. Hun følte seg svært utsatt og forlatt."

van der Weele mener at å flytte hjemmefra alene er selvmord. Det er et tegn på at man er gal, det er feil og skadelig. Man bryter med alle gode prinsipper om hvordan et godt liv er. Er det verdt det? Hun forteller om ei jente som stakk av fra familien sin. Barnevernet ble involvert, søsterens forlovelse ble brutt, mor fikk kjeft fra familien i hjemlandet. Jenta skjønnte hvor stort feilgrep dette var, det gjorde det enda vanskeligere for henne. At jenta flytter fra

familien ansees rett og slett ikke for en reell mulighet. Det finnes ikke noen andre alternativer. De utsatte blir ofte stående alene med problemstillingen som de trenger faglig støtte og hjelp for å stå i. Sosialiseringen fra man er liten inn i det kollektive gjør det vanskeligere for minoritetsjenter enn for norske barn å stå i det alene. Det å stikke av fra en familie hvor man ikke har det bra sitter langt inne. Å representere seg selv i slike gruppeprosesser er svært vanskelig.

Fordømmelse

Aursands erfaring er at jenta ofte blir beskyldt eller bebreidet for at overgrep har funnet sted, også av kvinnene i familien. Om overgrep skjer fra en utenfor familien tror Aursand at det er et større ærestap og at man lettere bebreider barnet, jenta har snakket med en fremmed mann, ikke rart at hun havnet i en slik situasjon. Sodemann sier at om overgriper ikke er kjent er det kun en som kan få skylden. Skylden skal plasseres og den plasseres hos jenta. Han sier:

“Istedenfor er det de som har fått skylden for voldtekten; gikk du ikke kledd på en måte som utfordret mannen? Du vet ikke engang hvem det var, hvor dum kan du være? Det blir omformulert av familien på en måte hun ikke kan bruke til noe. Så får hun kanskje stilltiende støtte fra en søster, kanskje åpenlys støtte fra en annen søster, men det er ikke noe ensartet kollektivt uttrykk. Det blir fortolket inn i et eksisterende liv med eksisterende konflikter, uenigheter og behov.”

Sodemanns erfaring er at minoritetsjenter ofte er preget av en ekstrem grad av skyld og skam, men at de samtidig er bedre til å leve med det og håndtere det. Behovet for å være normal er enormt stort og ens verdier blir skjerpet i minoritetsmiljøer. Det kan være en ekstra belastning i tillegg til overgrepene om man ikke har det kollektive som omslutter seg, sier van der Weele. Når det kollektive snur seg mot jenta, eller bagatelliserer, skader det jenta utover selve overgrepshandlingenes betydning. Om det kollektive omfavner og passer på jenta, kan hun bli mindre skadd, helbredes lettere og beholde verdigheten sin. Sodemann mener at jenta ikke får noen kollektiv beskyttelse, tvert i mot. Skam og skyld forsterkes når søsken bebreider den utsatte for at overgrepet har skjedd fordi verdien deres blir minsket. Kanskje blir de ikke gift, eller de må inngå ekteskap med menn som har vært gift før, som drikker eller stjeler. Han sier:

“Det er en mosaikk av skyld og skam. Det blir ikke sagt, men det blir følt. Man blir bebreidet for å ha tatt ulykke inn i familien.”

van der Weele sier at skam i en individuell utforming handler mye om å få skammen bort. Om det er en kollektiv påført skam vil man fortsatt ha følelsen av at det er noe galt med en, men man vil være mer åpen for kollektiv reparasjon. Det vil bety mye mer at de rundt deg anerkjenner deg, støtter deg og viser deg respekt. Eksempelvis er incest mellom far og datter i individualistisk kontekst en veldig privatisert skam. Slike overgrep får en tilleggsutfordring i en kollektiv sammenheng. Hun sier:

*“I individualistisk sammenheng vil de andre si at det er ikke din skyld, i kollektivistisk sammenheng er det en annen eksistensialistisk struktur, det hjelper ikke å bli møtt på en individualistisk måte hvis man har en kollektiv orientert skamforståelse selv. Det blir altfor begrenset å bare pirke borti en del av det man strever med. Man trenger å få snakke om den dype skyldfølelsen, fortvilelsen knyttet til at man har brutt med familien, at man har sagt fra, det krever verktøy og kulturell kompetanse
Symptomer varer ved og utvikler seg. Det blir verre om man ikke blir møtt og forstått.”*

Taushet

Både Sodemann og Aursand sier at det vil være svært viktig for familien å holde overgrep skjult. Ærestenkning handler i stor grad om folk vet eller ikke. Om det kommer ut risikerer jenta å få et dårlig rykte og bli utstøtt, og familien går med i dragsuget. Ærestap er et stort tabu og svært skamfylt. Sodemann sier:

“Det er som maling som ikke går vekk, hele familien får et problem.”

Sodemann mener at det i tillegg er et svakhetstegn at man ikke kan holde det innenfor familien. Familiens overhode blir sett på som svak om han ikke evner å få familien til å holde munn.

Aursand sier at overgrep innenfor familien kan dysses ned, men er det en utenfor er sjansen for at det kommer ut større. Ærestapet handler om at folk får vite og hva de vil si. Det er ingen beskyttelse å hente i et kvinnekollektiv eller å finne noe felleskap der.

van der Weeles erfaring er at familien vil forsøke å løse problemet innad i familien heller enn ta kontakt med hjelpeapparatet. De fortrolige relasjonene er mødre, kusiner, tanter. Der vil det være naturlig å dele først. Så vil man finne praktiske løsninger for å håndtere det. Så kan man kanskje sammen bli enige om at man må kontakte politiet. Men van der Weele kjenner til svært få tilfeller hvor dette har vært vellykket. Da blir det rettsystemet som skal behandle saken og barnet plasseres kanskje i fosterfamilie.

Sodemanns erfaring er at det som regel er få i familien som kjenner til at det er begått overgrep “offisielt”, kanskje bare én. Likevel vet flere det, men man ignorerer det og later som ingenting. Det er typisk at overgrep ikke blir anmeldt. Han forteller:

“En jente ble voldtatt for å straffe hennes far [...]. Det var en klankonflikt. Hun var en brikke i en del av et spill. Piken kom i behandling, men sa aldri noe som gav mening. Familiene lukket seg relativt hurtig rundt seg selv. I dette tilfellet ble det laget noen betalinger. Og fordi hun var så ung skjedde det ikke noe mer. Ingen ville anmelde det. Det ble løst med penger. [...] Man kan kjøpe seg fri og så forsvinner problemet.”

van der Weele sier at manglende bearbeiding av det som har skjedd fordi jentene legger lokk på hva de har opplevd forsterker symptomene fordi jentene står alene i det.

Sodemann mener at skadevirkninger blir større fordi jenta lukker seg mer inne, isolerer seg selv eller lar seg isolere. Eller at hun kutter forbindelsen til familien for å slippe å bli eksponert for skyld og skam. De blir en minoritet i minoriteten på grunn av noe de har blitt utsatt for og som de ikke kan få tilstrekkelig støtte og empati for i familien. Eller i hvertfall ikke en ensartet empati. Han sier:

“Det er svært brokede reaksjoner de får. Og hvis den er tvetydig eller vedvarende eller naboer eller andre begynner å snakke så isolerer man seg og snakker ikke om det, en selvbeskyttelse, en vegetativ overlevelsesmekanisme. Dem har vi en del av hos oss. En ubehandlet depresjons- og isolasjonstilstand som ingen riktig kan få hull på hverken hos psykiaterne eller psykologene. Det er tydelig at jo færre som vet noe, jo bedre. Jo mindre man snakker om noe som helst... sladder er ekstremt farlig. Det er grunnleggende også om økonomi, ekteskap, barn, hva som helst. De er vant til det hjemmefra og det blir tydeligere som minoritet i et skandinavisk land; hold din munn, la være med å si noe. Og det gjelder også seksuelle overgrep.”

Sanksjoner

Sodemann sier at hvis fortellingen det fokuseres på er at man bærer på familiens juvel og den har gått i stykker fordi man ikke har passet på, at man har blitt voldtatt fordi man har vært for flørtende, så blir det et spørsmål om ære. I hjemlandet vil det bety at man kan bli skutt, hengt eller drept på annen måte. Det er ikke ofte det skjer i Danmark, men det hender at æresdrap finner sted.

Mange blir utstøtt av familien. frosset ut eller isolert med makt fordi familiens ære er ødelagt og det eneste de kan gjøre for å gjenopprette den er at jenta forsvinner. Familien må vise at de har håndtert problemet på en eller annen måte. Noen blir sendt tilbake til hjemlandet, både barn og voksne kvinner. De trodde de skulle på ferie. Der blir de fratatt pass og mobiltelefon og plassert langt ute på landet hos familie, vekk fra alt. Noen blir også sperret inne og utsatt for videre vold og overgrep. Aursand forteller:

Seksuelle overgrep kan også være en måte å undertrykke jenter på, straffe dem for at de har beveget seg utenfor normen.”

van der Weele nevner også at overgrep kan føre til at jenta blir drept eller at hun må gifte seg med overgriperen sin for å gjenopprette ære.

Sodemann sier at det er et mønster i hvordan jenter som har vært utsatt for overgrep gifter bort:

“Det er et slags lukket system hvor man utveksler piker som har kommet uheldig av sted med menn som ikke er nemme å ha med å gjøre; misbrukere, spilleavhengige, voldelige, har psykiske lidelser, psykisk syke som familien vil kvitte seg med. De blir fanget i et vanskelig ekteskap.”

Sodemann mener at dette kan forsterke problematikken knyttet til overgrepet. I tillegg kan familien forlange at jenta blir gravid. For noen er det så ubehagelig med sex i ekteskapet at de forsøker å bli kunstig befruktet. Om et overgrep resulterer i graviditet vil de fleste bli tvunget til å gifte seg med overgriperen. Det er ingen som spør jenta om hva hun tenker om det.

Trusler mot jenta eller jentas nærmeste kan forekomme, noe som kan føre til at jenta trekker utsagn om overgrep tilbake, sier van der Weele.

Støtte

van der Weele sier at effekten av seksuelle overgrep henger sammen med meningsskapning, systemet rundt jenta og hvordan man forstår seg selv i hendelsen. Det finnes i tillegg faktorer som handler om å bli påført smerte, bli tvunget, måtte holde overgrepet hemmelig, frykt. Dette er skademekanismer som er universelle. Kulturelle skadevirkninger kan være effekter av at jenta blir uthengt, isolert, blir bedt om å lyve eller får ødelagt anseelse. Trusler mot jentas nærmeste kan også ha skadelig effekt. Mange jenter forteller Aursand at de har vært utsatt for seksuelle overgrep fra slektninger i foreldrenes hjemland når de har vært på ferie. De fleste har aldri fortalt foreldrene om det:

“Av de som har fortalt det er det en tendens til at det blir dysset ned og bagatellisert. Det kan være støtte i begynnelsen, men det blir ingen konfrontasjon med overgriper eller politianmeldt.”

Det som skjer innad i familien, blir i familien, man angir ikke sine egne. Det kan også handle om overgrep fra fedre eller brødre. Noen beskriver overgrep både innad og utenfor familien, festvoldtekter, noen beskriver også seksuelle overgrep i forbindelse med ekteskapsinngåelse. Noen har forsøkt å bryte ut av frivillig inngåtte ekteskap hvor det både har vært vold og seksuelle overgrep, men de har ikke fått støtte fra familien. Da blir det en form for tvangsekteskap.

Sodemann sier at uten støtte har man en helt klar fornemmelse av å være hjelpeløs. Det er noe av det som setter seg aller mest i krypdyrhjernen og endrer ens personlighet. Det er en umulig situasjon og man blir nødt til å finne en fortelling man kan leve med.

Veldig mange som kommer til Aursand sliter med tillit fordi de voksne som skal beskytte dem vender seg i mot og blir farlige for dem. De har opplevd at foreldre, søsken og den utvidede familien har et reelt komplott hvor de forsøker å hindre dem i å enten ha en kjæreste de har valgt, flytte hjemmefra, leve slik som de vil. Noen opplever det som sjokkartet, mens andre alltid har opplevd at foreldrene har vært utrygge for dem:

“Mange opplever at det snur ganske fort, fra at foreldrene var det tryggeste til de plutselig vender seg mot dem og blir farlige og fiendtlige. Det kan komme strenge kontrolltiltak og fysisk eller psykisk vold fra foreldre som ikke har vært slik før. Det er der tapet av tillit skjer.”

van der Weele påpeker at mor og barn ofte blir stående isolert mot storfamilien og alene med sine dilemmaer. Både overgriperns familie og jentas familie i hjemlandet kan bli involvert. Overgriper kan fremstille seg i en offer-rolle og ikke ta ansvar for situasjonen, jenta fremstår som å komme med falske anklager, noe som i seg selv går ut over jentas rykte. Mor står i en fortvilet posisjon. Hun kan få problemer med sin egen familie. Plutselig har hun ikke kontroll over situasjonen. van der Weele forteller:

“En jente avslørte overgrep [...] I dette tilfellet var det kvinnefelleskapet som kontaktet politiet. Mors familie ble opprørt og mente at jenta var blitt påvirket av en film hun hadde sett, men den delen av familien som var best integrert i Norge støttet jenta.”

Menns posisjon er sterk, sier van der Weele. Med sterkt press fra overgriper og familie, og frykt for at overgrep skal bli videre kjent er slike situasjoner nærmest uholdbare for en mor. Hun vil miste hele sitt nettverk. Trusler forekommer og mor må prioritere å skape sikkerhet for seg og datteren sin. Om mor kobler seg av for å håndtere situasjonen og familien som helhet og ikke bare tenke på datteren kan det føre til at jenta trekker utsagn om overgrep tilbake. Mødre kan bli stående i en uutholdelig press-situasjon. Om overgepet er intrafamiliært er skilsmisse fra overgriper vanskelig. Kvinner opplever stort stigma ved å skille seg, miljøet er svært konservativt. Mor får ikke fulgt opp datteren godt nok, hun har nok med å klare seg selv:

“Mor ville i begynnelsen av saken ta ut skilsmisse, men ble påvirket av overgriperens familie til å ta ham tilbake og flytte jenta til mormor. Mor så ingen annen mulighet, hun var skilt fra før. Hun ville miste all respekt om hun skulle skille seg igjen. Det var suicid å stå i det.”

Det offentlige har et individualistisk syn på saken, og greier ikke å skjærme jenta eller mor fra overgriper. Jentas kollektive dilemmaer blir ikke sett utover at hun står i en lojalitetskonflikt, men ikke den større rammen som handler om ære og hvor dramatisk dette er for familien.

5.5. Hjelpeapparatet

Behandlingssystemet

I tillegg til å ha kjennskap til behandling av seksuelle overgrep i seg selv, må man ha kunnskap om kultur, ærestenkning og kollektivismen for å kunne gi terapeutisk, adekvat behandling, mener van der Weele. Hun er opptatt av den systemiske tradisjonen hvor man ikke bare individualiserer skaden hos jenta, men setter skaden i en kontekst hvor det handler om relasjonene rundt henne. Hvis man virkelig ønsker å gi god terapi må man skjønne de kulturelle rammene. Det gjelder enten det er på intervensjonsnivå eller i et senere løp i behandling av senvirkninger. Man må møte jentene der de er og ikke definere for dem hvordan det skal være:

“Jenta gikk i behandling hos psykiater, men behandler initierte ikke familievennlige intervensjoner. Det var en svært individualistisk behandling. [...] Om man ikke har kulturforståelse er det lett at man stenger for god hjelp. Dette har ikke det norske systemet skjønt.”

Sodemanns erfaring er at mange ikke finner noe behandlingstilbud. Noen steder blir de avvist:

“Noen behandlere mener at når man ikke har vokst opp med et dansk tankesett så vil man gjerne uttrykke sitt liv som smerte og at det ikke er noen mentaliseringsbunn. Man mener at det ikke er kognitive behandlingsmuligheter når man ikke har vokst opp i en skandinavisk kultur.”

Han mener at fagmiljøet har utfordringer. Man er ikke motivert for å vite noe om temaet, og forsøker heller ikke å skaffe seg kompetansen. Det eksisterer en motvilje mot å endre

strategier, å skaffe seg viten som man strengt tatt ikke behøver å vite noe om og å skulle yte ekstra innsats. Det er et gjennomgående trekk i alle spesialfelt:

“Det er 11% prosent av befolkningen som ikke er født i Danmark. Slik er virkeligheten. Man skaper et isberg av problemer ved å ikke gjøre noe, vanskelige kroniske tilstander fordi menneskene det gjelder ikke får snakket om det på den måten de foretrekker å snakke om det på.”

van der Weele mener at det interkulturelle perspektivet er grunnleggende for å kunne gi god behandling. Den utsatte skal ikke måtte gjøre et "oversettelsesarbeid" for at hjelperen skal kunne forstå. Det er en lettelse for folk når de møter kompetanse. Storfamilie- og æresdilemmaer og hvordan dette virker inn på jentenes selvbylde må være grunnkunnskap for alle som skal jobbe med seksuelle overgrep slik at man kan tilpasse sine metoder:

“Mange føler seg eksotifisert hos norske behandlere med sine fortellinger. De får ikke den hjelpen de trenger fordi terapeuten får en turistopplevelse av hvordan det er i disse familiene, og er fordømmede med hensyn til det kulturelle aspektet slik at pasienten ikke får tilgang til adekvat behandling.”

Det offentlige systemet

Det som skal til er for det første at man får tid og mulighet for å jobbe ordentlig med disse sakene, det andre er at man har kulturelle fordommer selv som gjør at man marginaliserer den man jobber med, mener van der Weele. Det finnes store systemglipp. Hvis man skal kunne yte adekvat hjelp må det tilrettelegges helt fra start av fra det offentlige. Barnevernet kan for eksempel hjelpe til med å skape nye livsrammer slik at utsatte, enten alene eller sammen med mor, greier seg på egen hånd.

Hun peker på to fenomener ved æreskulturen. Det ene er idealene som dreier seg om kvinnelighet, skjønnhet, anstendige døtre og det å være uberørt. Et annet fenomen er æreskultur som kontroll og fokuset på usømmelighet. Jenters identitet er sterkt knyttet til disse definisjonene og de blir sosialisert inn i det fra svært ung alder. Hun sier:

“Kanskje kan man si at æreskultur er et dysfunksjonelt trekk ved den gruppen som dyrker det. Men hvis man bare definerer det som et skadelig fenomen, fremmedgjør man barnet fra å bli forstått fordi man avviser problemstillingen med at den ikke er relevant eller er primitiv, man trenger å ha en forståelse av æresdynamikken.”

Noe som mangler er fokus på hvem som er farlig for jenta, hvem som åpent støtter henne og hvem som støtter henne, men ikke får vist det fordi de er i en underordnet posisjon. Man må lete etter ressurspersoner. Kanskje har den utsatte mer støtte enn hun tror, da må man utnytte den kollektive solidariteten i at hun ikke står alene. Det er et viktig tema å få frem fortellingene om beskyttelse. Det kan også være viktig å få frem de umulige dilemmaene jenta står i og at familien tar valg som er skadelige for henne, men at å ikke ta de valgene ville være enda skadeligere. Man må også kunne jobbe tverrfaglig, slik at noen jobber med forskjellige deler av storfamilien.

Aursand forteller at når temaet seksuelle overgrep kommer opp vil jentene helst ikke snakke om det. Det er noe de har lagt bak seg. De greier ikke å forholde seg til det fordi livet er så kaotisk og uavklart akkurat nå og de er utrygge i livet sitt. Da må man respektere at de ikke ønsker å gå inn i det og vente til de føler seg trygge og på plass, men samtidig oppmuntre dem til å jobbe med dette på et senere tidspunkt i livet. Forsøke å gi dem en god erfaring når det gjelder å snakke med en terapeut slik at de oppsøker hjelp senere.

Kommunikasjonsutfordringer

Sodemann mener at mottakelighet for behandling kan være avhengig av om vedkommende snakker godt nok dansk. Og om man snakker et praktisk, godt dansk kan fremdeles følelseslivet, både på et indre og ytre plan, foregå på morsmålet. Selv om man gjerne vil i behandling så vil emosjoner og tanker være vanskelig å formidle på dansk.

En praktisk barriere er at det er få overgrepsklinikker som bruker tolk. I Sodemanns område har man et svært dyktig tolkekorps som er godt utdannet, men det har man ikke alle steder i Danmark. Dette kan være dypt problematisk fordi det å samtale om seksuelle overgrep krever en språklig finesse og gehør fra hjelperens side; i en høyt kontekstkultur ligger ikke all mening i det direkte uttrykte språket, men også like mye i det som ikke blir sagt. Man kan snakke lenge om en voldtekt uten å direkte nevne hendelsen. Det krever en språklig styrke å kunne forstå en slik form for kommunikasjon og at man evner å bevare en distanse og fortrolighet uten å si hva det handler om.

Psykiske problemer er stigmatisert og får heller uttrykk som somatikk. Da henger det mye på tolken og hvor dyktig vedkommende er.

“Det kan også være vanskelig å ha en tolk til stede fordi det kan oppleves som ydmykende. En mye eldre, mannlig tolk kan ha en tilgang som ikke er hensiktsmessig, for eksempel en nedlatende, patriarkalsk væremåte. En bagatelliserende tolk vil heller ikke være til nytte.”

Et annet problem kan være hvis tolken har, eller at pasienten tror at tolken har, kjennskap til vedkommendes miljø eller familie. Da kan det oppstå usikkerhet knyttet til om tolken viderebringer opplysninger.

Tillitsutfordringer

Sodemanns erfaring er at mange ikke stoler på hjelpeapparatet. Mange skal søke om oppholdstillatele en gang i året og kan være bekymret for at opplysninger om overgrep følger med i saksmappen deres. De kan se at andres barn av ulike årsaker blir tvangsfjernet, og kan tro at en overgrepshistorie gjør at man blir sett på som en dårlig mor og at barna blir tatt. Derfor sier de ingenting.

Aursand forteller at mange har opplevd at helpere ikke har vært til hjelp i ulike situasjoner. Barnevernet kan ha vært involvert og bare hatt samtaler med foreldrene, deretter har de trukket seg ut av saken. Jenta kan ha snakket med lærer eller helsesøster, men ingenting skjedde. Hun beskriver:

“Mange har hørt hjemme at nordmenn ikke er til å stole på og at de ikke skal tro at de vil dem vel, de er ikke en del av din flokk. Dette gjelder også når de har opplevd seksuelle overgrep, kanskje mer i slike tilfeller.”

Aursand forteller at seksuelle overgrep ofte kommer frem i forbindelse med kartleggingen av en sak når de unge har fått tillit til henne. I begynnelsen ønsker de hjelp og samtaler rundt skam og skyld fordi de har brutt med familien, om hva de har utsatt familien for og ønsket om å leve et liv der de kan bestemme selv opp mot pliktfølelsen, samhörigheten og tilknytningen til familien. De har dilemmaer og ambivalens i forbindelse med å ikke ha kontakt med familien.

Mestring

Sodemann forteller at psykiske plager i en kulturell ramme ofte presenteres som somatikk. Aursand sier at jentene kan fortelle om mye fysiske plager, søvnproblemer, problemer med appetitt og fordøyelse og kroppslig ubehag. Aursand kan introdusere at det kan ha sammenheng med overgrep, men ikke pushe for hardt på, men isteden ha fokus på mestringsnarrativet, hvordan de har kommet seg ut av det. Det å jobbe med traumer skal være en bevisst og selvvalgt prosess.

Aursand forsøker å samtale eller reflektere sammen med jentene rundt det som har skjedd som en del av historien om overlevelse, styrke følelsen av å ha mestret noe, ikke være et passivt offer. Hun tenker at jenter med en kollektivistisk bakgrunn kan ha bedre forutsetninger for mestring enn jenter med bakgrunn i den vestlige, individualiserte varianten av kultur: Hun beskriver:

“Som norsk er det opplest og vedtatt at du som offer skal ha kronisk PTSD, du skal ha store problemer, drive med selvskading, være suicidal, og du skal iallefall ikke ha noe godt seksualliv. Men veldig mange sier at det er ikke slik for meg. De kjenner seg ikke igjen i disse beskrivelsene. Jeg er overrasket over hvor lett det virker som enkelte har taklet store traumer, mange er bedre i stand til å tenke at det som har vært har vært. At man er en del av et større bilde. Alle har sine ting. Dette var det jeg fikk tildelt. Man står opp og biter tenna sammen. En utrolig standhaftighet. [...] Skjebnetenkning kan ha en beskyttende virkning. Det har skjedd, det var fælt, og så går man videre.”

Aursand tenker at man kanskje ikke alltid skal jobbe så mye direkte med overgrepsopplevelsene, men heller fokusere på annen type egenomsorg:

“Det kan være bønn, å ha gode venner man kan le sammen med, hvordan kan du si til deg selv hver dag at du er glad i deg. At det kan være viktigere terapi enn å gjennomgå traumebehandling. Å gå inn i traumet kan også destabilisere, det skal man være forsiktig med når jenta står midt oppe i stort kaos som de så vidt greier å leve i.”

van der Weele mener at lærebøker om seksuelle overgrep beskriver behandling av utsatte med en slags fasit. Fasiten handler i stor grad om å komme seg i trygghet og deretter

snakke om overgrepet, bearbeide det og så legge det bak seg. I en mer kollektiv kontekst handler det nødvendigvis ikke om å sette ord på noe, det kan være andre måter å uttrykke det på. Det kan være at aktivering av det beskyttende systemet er det som er behandlingen, ikke det å snakke så mye om selve hendelsen. Eller det kan være at det å støtte jenta i å holde hendelsen skjult fra omgivelsene er avgjørende, at man ikke deler det som har hendt med mange, men passer på at jenta beholder et godt rykte. Om overgrepene ikke er kjent i systemet kan man få gjenopprettet egenopplevelsen av ære.

van der Weele understreker at taushetsplikt blir ekstra viktig, det må være diskresjon rundt behandlingsopplegget. Så må man vurdere om det er enkeltelementer, som for eksempel PTSD-symptomer, som må behandles ved mer aktiv, individuell, symptomfokustert behandling.

van der Weele erfarer at æresfokusert behandling er effektiv. Man kan opprettholde ære og relasjoner på en god måte, man beholder respekt og fortsetter å ha den plassen man skal ha i familien sin. Man stenges ikke ute og man blir beskyttet istedenfor at omgivelsene beskytter overgriperen. Hjelpere kan benytte seg av tillitspersoner man har i familien for å få til denne rammen rundt jenta:

“Det er en form for systemisk jobbing, men ikke i form av å få hele familien inn på et kontor, men at man jobber med ressurspersoner for å skape trygghet og etablere reparasjon av relasjoner. Hvis de gode kreftene samler seg rundt deg kan dette være nok, det viktigste er at det er over, ikke at man skal snakke om det som har skjedd i det uendelige. Hvis overgrepene derimot har vart over år kan det være aktuelt med individualterapi.”

5.6. Informantenes perspektivering

van der Weele mener at man fremover må arbeide med å endre hjelperens kompetanse. Hun ønsker at seksuelle overgrep og behov for beskyttelse ble et åpent tema i kollektive miljøer, og at man får mye mer dokumentasjon på forskjellige måter man kan gå frem på for å kunne yte god og likeverdig hjelp.

Når det gjelder sakkyndige vil mer kompetanse på hvordan kulturelle problemstillinger knyttet til seksuelle overgrep i minoritetsbefolkningen i større grad kunne opplyse retten, men også i større grad ta barns perspektiver på alvor.

Aursand tror at mange familier håndterer disse problemene godt. Hun ønsker mer fokus og forskning på hvordan ærestap i sammenheng med seksuelle overgrep blir taklet i familier. Hun sier at sakene som ofte kommer frem i media er ekstremt grove og brutale og at de ikke er representative. Hun mener man trenger de andre historiene der jentene får støtte og trøst når de forteller det til noen. Det finnes jo ikke noen stolthet i at en mann har utsatt et barn for overgrep i slike kulturer, det er ingen ære i det. Det er et ærestap og en skaminduserende handling.

Sodemann synes det er bekymrende at det er lite litteratur om temaet. Det er svært mange minoritetskvinner som har opplevd noe man kan betegne som overgrep i løpet av sitt liv. Det finnes ikke litteratur, og man mangler verktøy for snakke om og forholde seg til det. Han ønsker mer fokus på omfanget, noe som igjen kan utløse flere midler til forske på

problematikken. Han ønsker også mer fokus på typer av overgrep og langtidskonsekvensene av det. For på et eller tidspunkt havner man på en psykologisk klinikk, sier han.

6. Diskusjon

6.1. Innledning

Finkelhor og Brown påpeker at i fasen før misbruk må den traumeproduserende dynamikken blant annet forstås spesielt i forhold til dynamikker i barnets liv både før og etter misbruket.^{112 113} Seksuelle overgrep mot barn må også sees i relasjon til langtidsvirkninger. Cantón-Cortés, Cortés & Cantóns studie indikerer at de traumeproduserende dynamikkene i varierende grad kan relateres til psykologisk tilpasning etter seksuelle overgrep på kvinner i voksen alder.¹¹⁴ Makteløshet ble knyttet til generelt psykologisk stress som angst og depresjon, traumatisk seksualisering til negativ effekt på selvfølelsen, spesielt når det gjaldt sosiale og seksuelle forhold. Svik ble knyttet til depresjon og selvfølelse. Stigmatisering ble relatert til negativ selvfølelse.

I dette kapittelet diskuteres forskningspørsmålene med utgangspunkt i resultatenes temaer og Finkelhor & Browns teori om traumeproduserende dynamikker.^{115 116}

I tillegg diskuteres funnene i forbindelse med Kvellos definisjon av beskyttelses- og risikofaktorer. Utdringer i hjelpeapparatet diskuteres mot utvalgt litteratur.

- Hvilke traumeproduserende, kulturelle dynamikker finnes i forbindelse med den kollektive æreskulturen og seksuelle overgrep på jenter?
- Hvilke kulturelle beskyttelses- og risikofaktorer finnes?
- Hva slags utfordringer har hjelpeapparatet i avdekking, behandling og oppfølging?

Temaene som kom frem i resultatdelen under “forhold av betydning, før overgrep” og under “forhold av betydning, etter overgrep” kategoriseres samlet under hvert enkelt avsnitt om traumeproduserende dynamikker og i avsnittet under beskyttelses- og risikofaktorer.

I tillegg kategoriseres det videre under avsnittet behandling

Noen tema kan plasseres i flere enn én dynamikk-kategori. *Sanksjoner* under dynamikken traumatisk seksualisering kan for eksempel også plasseres under dynamikken makteløshet eller under dynamikken svik.

---

¹¹² Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹¹³ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models

¹¹⁴ Cantón-Cortés, Cortés & Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse.

¹¹⁵ Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹¹⁶ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models

6.2. Traumatisk seksualisering

Traumatisk seksualisering refererer til prosessen der et barns seksuelle følelser og holdninger blir formet på en dysfunksjonell måte. Konsekvenser er knyttet til seksualitet. I det følgende presenteres det kulturelle forhold knyttet til denne dynamikken:

- Omskjæring som gir fysiske traumer ved penetrasjon
- Tvangsgifte med overgriper
- Represalier og straff i form av seksuelle overgrep
- Kulturelle normer gjør at jenta innfrir overgriperens behov
- Negative følelser og minner i forbindelse med seksuell aktivitet

Det gode rykte

Finkelhor og Browne refererer til dynamikken traumatisk seksualisering når skremmende og ubehagelige minner blir assosiert med seksuell aktivitet.¹¹⁷

Aursand forteller at jomfruhinnesjekk og omskjæring foregår i minoritetsmiljøet i behov å holde jenta "ren" og for å opprettholde ære og et godt rykte.

Connor et al har utarbeidet en smerteresponsmodell for å konseptualisere seksuell smerte knyttet til innvandrerkvinner som har opplevd omskjæring.¹¹⁸

Den beskriver forskjellige typer seksuell smerterespons, hver av dem med spesifikke kognitive, affektive og adferdsmessige prosesser som kan forverre eller takle opplevelsen av smerte. Smerteresponsene kan føre til angst, alarmberedskap knyttet til partner, skape smertefulle kroppsminner og frykt og unngåelse av kjønn og intimitet. Motstandskraft oppnås om smertefulle, seksuelle aktiviteter stanses.

Under voldelige, seksuelle overgrep kan det under alle omstendigheter oppleves smerte, men ved vaginal penetrasjon etter omskjæring er det naturlig å tenke seg til dels stor smerterespons med de ekstrabelastninger dette fører med seg, især om overgrepene ikke stoppes, men fortsetter over lang tid. Å bli utsatt for vold er forbundet med større grad av traumatisk seksualisering.¹¹⁹

Lojalitet og forpliktelser

Funnene beskriver at jenter i kollektivistisk kultur er mer uselvstendige, men samtidig mer pliktoppfyllende. Hva de har behov for er irrelevant, også for jentene selv. Fordi familiens velvære prioriteres før personlige goder forventes det at barn gjør offer for å være til nytte for familien, og barn blir oppdratt til å adlyde voksne, spesielt menn. Aursand nevner muligheten for at denne dynamikken potensielt kan viske ut grensene mellom den voksnes og barnets behov, med muligheten for at barnet også innfrir voksnes seksuelle behov. Dette bekreftes i litteraturen.¹²⁰ Å adlyde, eller bli forledet, sees av Finkelhor og Browne som en prosess som

---

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ Connor et al: Conceptualizing Sexual Pain in Women with Female Genital Mutilation/Cutting.

¹¹⁹ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹²⁰ Ajroguh & Kulwicki i Haboush & Alyan "Who Can You Tell?"

fører til traumatisk seksualisering.¹²¹ Finkelhor og Browne peker også på at å innfri den voksnes behov seksuelt, er skadelig.¹²²

Sanksjoner

Informantene peker på at etter seksuelt misbruk kan jenter bli utsatt for videre vold og overgrep. Seksuelle overgrep kan bli brukt som straff for jenter som begår normbrudd og jenter kan giftes bort til overgriperen for å gjenopprette ære. Det samme kommer frem i Berggravs undersøkelse.¹²³ I tillegg til opprinnelig overgrep, kan fortsatt vold og overgrep føre til traumatisk seksualisering.¹²⁴

Sodemann mener at dette kan forsterke problematikken knyttet til overgrepet. I tillegg kan familien forlange at jenta blir gravid. For noen er det så ubehagelig med sex i ekteskapet at de forsøker å bli kunstig befruktet. De har behov for hjelp til å etablere seksualitet på egne premisser.

6.3. Svik

Svik refererer til prosessen der barnet innser at noen det var avhengig av, stolte på eller elsket, forårsaket det skade. Konsekvenser er knyttet til evne til å stole på andre mennesker. I det følgende presenteres det kulturelle forhold knyttet til denne dynamikken:

- Jenta blir pålagt ansvaret for å unngå at misbruket fortsetter
- Fokus på lojalitet til familien. Jenta må beskytte gruppen
- Mor opprettholder æreskodeks og sanksjonerer
- Jentas behov ignoreres, i kollektiv sammenheng er det irrelevant
- Endrede holdninger til henne etter at misbruket ble avslørt
- Jenta får skylden for overgrepet.
- Jenta blir møtt med taushet, ignorert, isolert eller utstøtt
- Familien oppsøker ikke profesjonell hjelp
- Kvinnekollektivet svikter
- Brudd med familien

Støtte

I følge Finkelhor kan barn oppleve stor følelse av svik når de innser at viktige omsorgspersoner, særlig mødre, ikke er i stand til eller er villige til å beskytte dem.¹²⁵

Aursand beskriver at jentene kan slite med tillit fordi de voksne som skal beskytte dem vender seg i mot og blir farlige for dem.

Informantene peker også på at kvinner kan være drivkraft bak utøvelse av psykisk vold for å opprettholde makt og kontroll. Påføring av skyld og skam kan brukes som midler for kontroll.

---

¹²¹ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹²² Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models

¹²³ Berggrav, S: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹²⁴ Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹²⁵ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models

I følge Schlytter & Linell brukes psykisk vold hovedsakelig av mødre, men også av fedre, søsken og slektninger. Schlytter og Linell fant at mødre også spiller en aktiv rolle i kontroll og sanksjoner mot døtre. Mødre behøver ikke være en kilde til støtte eller være en alliert, men kan først og fremst være ansvarlige for å opprettholde æreskodeksen.¹²⁶

De fant at jentenes forhold til sine mødre i de fleste tilfeller syntes å være komplekse da mødre står nærmest døtre, men samtidig utøver de daglig kontroll og opprettholder restriksjoner rundt døtrenes livsrom.

van der Weele forteller at både mor og barn kan oppleve lite støtte fra storfamilien. Dette støttes av Berggrav; det kan være vanskelig å finne støtte i storfamilien grunnet frykt for reaksjoner om det blir kjent at jenta ikke lenger er ærbar.¹²⁷ Informantene beskriver også at familier fra kulturer som er avhengige av familiens nettverk, kan risikere å miste sitt støttesystem hvis overgriperen klarer å samle nettverket til sitt forsvar. Fontes og Plummer hevder det samme.¹²⁸ Tapet strekker seg utover det økonomiske, sosiale og følelsesmessige området og kan også omfatte "in natura" ressurser, for eksempel å miste bestemoren som barnevakt eller tanten som henter barna i barnehagen.

van der Weele sier at mødre kan vende seg mot døtre som resultat av manglende støtte eller stigma ved skilsmisse fra overgriper. Skilsmisse fører til ærestap og skam.¹²⁹

Sanksjoner

Informantene peker på sikkerheten til jenter etter at overgrep har blitt kjent. Sanksjoner forekommer, også æresvold og æresdrap. Dette beskrives også av Fontes og Plummer.¹³⁰ van der Weele sier at trusler mot jenta eller hennes familie kan forekomme, noe som kan føre til at jenta trekker utsagn om overgrep tilbake. Frykt for sanksjoner gjør det vanskeligere å fortelle om overgrep. Cinthio beskriver det samme.¹³¹

I en svensk undersøkelse opplevde jentene frykt og angst i forbindelse med æresrelaterte konflikter og de opplevde seg selv som alvorlig skadet av disse konfliktene.¹³² Det ble rapportert følelser av tomhet, svik, tillitstap overfor familien, redsel for å bli fratatt frihet og på samme tid fryktet de å miste sine familier. De visste ikke hvem de skulle henvende seg til med sine problemer. De som forlot hjemmet følte seg usikre og fryktet for å miste livet. Dette til tross for å ha beskyttede identiteter og andre typer støtte fra myndighetene.

van der Weele sier at trusler mot jenta eller hennes familie kan forekomme. Berggrav beskriver det samme.¹³³ Det eksisterer en reell frykt for represalier både fra overgriperen og minoritetsfelleskapet.

---

¹²⁶ Schlytter, Linell: Girls with honour-related problems in a comparative perspective

¹²⁷ Berggrav, S: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹²⁸ Fontes, Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

¹²⁹ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹³⁰ Fontes, Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

¹³¹ Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

¹³² Sedem, Ferrer-Wreder: Fear of the Loss of Honor

¹³³ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

6.4. Stigmatisering

Stigmatisering / selvbekreftelse refererer til negative konnotasjoner som blir kommunisert til barnet og som blir innlemmet i selvbildet.¹³⁴ I "Det du ikke ved får patienten ondt av" beskriver Sodemann stigma som "altomfattende" og at stigmatisering fra nærmiljøet påvirker flere områder i ens liv, som eksempelvis evnen til å finne gode mestringsstrategier.¹³⁵ Stigma forsterker følelsen av usikkerhet og evnen til å omgå andre sosialt.

I det følgende presenteres det kulturelle forhold knyttet til denne dynamikken:

- Negative følelser blir kommunisert til jenta, som avsky og forakt
- Negative egenskaper påføres jenta, som at hun har dårlig moral
- Sladder og rykter i minoritetsmiljøet
- Jenta får skylden for å ha ødelagt familiens ære og rykte
- Tap av ytre kvaliteter som sosial status, ære/ renhet og verdi
- Tap av indre kvaliteter. Jenta føler seg skitten, syndig, mindre verdt
- Tap av hymen
- Isolering/ selvisolering
- Man laster jenta
- Jenta vet at handlingene ansees for å være avvikende eller tabu

Det gode rykte

Alle informantene fremhever verdien av jomfruelighet som essensiell i æreskulturen. Samtidig som æreskulturen opphøyer feminin renhet, definerer den også retningslinjene som tillater omgivelsene å fordømme hvilke kvinner som ligger utenfor renhetens virkeområde: kvinner som har vært utsatt for seksuelle overgrep. Kvinnelig renhet er grunnleggende for den sosiale og moralske orden i æreskulturen.

Å være omgitt av idealer om jomfruelighet og ære, og av deres motsetninger, ser ut til å ha en dyp, personlig effekt også på de som tilsynelatende er i mot eller utfordrer disse idèene.¹³⁶ Aursand uttrykker at æreskulturen former både barn og voksne og at de vet nøyaktig hva som vil føre til et ærestap. Dette bekreftes av Cinthio og Berggrav.¹³⁷

Å beskytte sin renhet er avgjørende i en sosial kontekst der jomfruelighet blir sett på som en vital ressurs. Om omsorgspersoner har fokus på at jenta har mistet jomfrudommen og er uren, istedenfor å fokusere på skadevirkninger, kan devaluering av jenta bli resultatet.

Det beskrives at ei jente kan fokusere mer på tap av jomfrudom og mindre på at hun har blitt krenket og misbrukt. Å skjule overgrep for familien er viktig fordi jenta frykter at hun får skylden for at overgrep har skjedd.¹³⁸

Haboush & Alyan mener at skammen som oppleves av en seksuelt misbrukt, arabisk jente, kan ha mindre å gjøre med de fysiske handlingene og mer å gjøre med implikasjonene dette

---

¹³⁴ Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹³⁵ Sodemann: Det du ikke ved får patienten ondt av

¹³⁶ Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

¹³⁷ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹³⁸ Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

har for henne selv, nemlig at hun er uønsket, skammelig og alene har skitnet til familiens ære.¹³⁹

Informantene beskriver at minoritetsjenter i større grad er preget av skyld og skam. Dette bekreftes i Berggravs undersøkelse.¹⁴⁰ Aursand mener at oppfatninger om at kvinner i utgangspunktet er syndige vil forsterke jentas følelse av synd og skam. Det finnes imidlertid ingen litteratur som kan støtte eller avkrefte dette som mulig forklaring på at minoritetsjenter opplever mer skam og skyld.

Taushet

I følge informantene dreier ærestenkning seg i stor grad om sosial status, tap av anseelse og hva andre vet. Sosial status og seksuell adferd henger nøye sammen. Om overgrep blir offentlig kjent oppstår det rapporteringskostnader for både jenta og familien. Å rapportere overgrep til myndighetene har mulige konsekvensene som oppveier argumentene for å rapportere.^{141 142} Det oppstår en kollektiv taushet knyttet til seksuelle overgrep. Holthe, Hauge og Myre beskriver det samme.¹⁴³ Berggrav beskriver at å la familiære konflikter som seksuelle overgrep nå myndigheter og offentligheten i seg selv kan være et brudd på æreskodeksen.¹⁴⁴ Ei jente som møtes med sosiale holdninger som taushet kan gjøre at hun føler seg annerledes og isolert.¹⁴⁵ Jenter som holder overgrepene hemmelig vil ofte lide større grad av stigmatisering; hemmeligholdelse øker følelsen av isolasjon og annerledeshet. Opprettholdelse av familieband synes å være en barriere med hensyn til å rapportere overgrep, spesielt i tilfeller av intrafamiliære overgrep.¹⁴⁶ At ei jente forteller om overgrep kan betraktes som en aggressiv handling som kan ha alvorlige konsekvenser for familiesystemet. I stedet kan jenta, gjennom selvbekreidelse og selvtukt, takle og rasjonalisere misbruket.¹⁴⁷

Aursand peker på æreskulturen som et stigmatiserende, kvinneundertrykkende system kan føre til ytterligere stigma etter overgrep. Det gjør at jenter ikke snakker om at de har blitt utsatt for misbruk. Holthe, Hauge og Myhre beskriver at sosiokulturelle normer kan gi frykt for ytterligere stigmatisering ved å fortelle om overgrep.¹⁴⁸ van der Weele og Sodemann mener at manglende bearbeiding av overgrep forsterker symptomer. Jentene legger lokk på hva de har opplevd og står alene. I følge Berggrav kan det være en ekstra påkjenning å vite at det man har opplevd må holdes hemmelig fordi det ødelegger bildet av en «ren» jente.¹⁴⁹

---

¹³⁹ Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁴⁰ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁴¹ Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

¹⁴² Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁴³ Holthe, Hauge og Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁴⁴ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁴⁵ Finkelhor, Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁴⁶ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

¹⁴⁷ Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁴⁸ Cromer et al.; Plummer & Njuguna, i Hothe, Hauge & Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁴⁹ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

Sodemann mener at det er stigma rundt psykiske lidelser i minoritetsmiljøer. I følge Timraz et al. eksisterer det kulturelle overbevisninger knyttet til eksistensen av psykiske lidelser og behovet for profesjonell hjelp, i tillegg til stigmaet rundt å oppsøke en terapeut.¹⁵⁰ Både internalisering av stigma etter traumer, og stigmatisering fra omgivelsene ved å være i behandling for en psykisk lidelse, kan ha innflytelse på om man søker hjelp eller ikke.¹⁵¹ Det fører til at man hverken kommuniserer med familie, venner eller hjelpeapparatet.¹⁵² Muligheten for stigmatisering fra omgivelsene gjør at familien også kan unngå å søke profesjonell hjelp, selv om jenta viser adferdsendringer som selvskading og sosial isolasjon.^{153 154}

van der Weele beskriver at det kan være spesielt vanskelig for mødre å holde fast ved en historie om overgrep. Litteraturen bekrefter at mødre kan være i en spesielt sårbar posisjon om de føler seg bundet av æreskoder i rollen som ansvarlige for familiens stabilitet.¹⁵⁵ Fordi kvinner forventes å holde familien sammen, kan det å rapportere misbruk bli betraktet som en radikal handling som har alvorlige konsekvenser for alle familiemedlemmer.¹⁵⁶

Fordømmelse

Finkelhor postulerer at bebreidelser i etterkant av seksuelle overgrep stigmatiserer de utsatte.¹⁵⁷ Informantene beskriver at jenter som er fra kollektive miljøer der man opprettholder en æreskultur blir beskyldt og bebreidet for at overgrep har funnet sted, og at de i større grad er preget av skyld og skam. Dette bekreftes i to norske undersøkelser.^{158 159} Aursand tror at det er et større ærestap og at man lettere bebreider barnet om overgrep har funnet sted utenfor familien. Haboush & Alyan beskriver imidlertid at forskning tyder på økt symptomologi når misbruk er begått av slektninger, særlig innenfor sammenknyttede, kollektive strukturer, hvor familien er i symbiose og gjensidig avhengighet.¹⁶⁰

Fontes og Plummer beskriver at jenter allerede fra ung alder blir oppdratt i å ikke vekke seksuell interesse hos menn.¹⁶¹ Informantene beskriver at om en jente blir misbrukt i en kultur som følger slike standarder, kan jenta få skylden for å ha fristet en mann ved å ha kledd seg utfordrende eller ved å ha hatt uanstendig adferd. Dette bekreftes av Cinthio.¹⁶² Abu Baker og Dwairy peker på at bebreidelsene kan bli ledsaget av en avvisning av barnet. Alle barn kan frykte bebreidelse og å bli forlatt hvis de avslører misbruk, men den sterke avhengigheten til familien i kollektiv kultur kan ytterligere forverre denne frykten.¹⁶³

---

¹⁵⁰ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

¹⁵¹ Sodemann: Det du ikke ved får patienten ondt av

¹⁵² Ibid

¹⁵³ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

¹⁵⁴ Sodemann: Det du ikke ved får patienten ondt av

¹⁵⁵ Al-Krenawi & Graham, Mourad & Carolan i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁵⁶ Abu-Ras i Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁵⁷ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models

¹⁵⁸ Holthe, Hauge & Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁵⁹ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁶⁰ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁶¹ Fontes & Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

¹⁶² Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

¹⁶³ Abu Baker & Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest: a suggested model for Arab families

Å skyldte på den utsatte forverrer signifikant PTSD-symptomologi gjennom en sekundær traumatiseringsprosess (Campbell, 2008; Ullman, 2010). Haboush & Alyan antar at påføring av skyld vil være spesielt skadelig når det gjelder arabisk-amerikanske barn som også kan oppleve en slik reaksjon fra familie- eller lokalsamfunnets medlemmer.¹⁶⁴

6.5. Maktesløshet

Maktesløshet refererer til prosesser der barnet står maktesløs og dets vilje og behov blir ignorert gjentatte ganger. Videre forverres maktesløsheten hvis offeret avslører overgrepet og ikke blir trodd.¹⁶⁵ Konsekvenser er knyttet til følelsen av å ha kontroll og innflytelse på tilværelsen.

I det følgende presenteres det kulturelle forhold knyttet til denne dynamikken:

- Jenta velger å leve med overgrepene
- Emosjonell utpressing knyttet til å trekke utsagn om overgrep
- Overgriper beskyttes av familien. Jenta står alene i situasjonen
- Brudd med familien. Jenta får vansker med nye livsbetingelser
- Tvangsekteskap
- Invadering av jentas kropp og intimsone
- Frykt for sanksjoner, trusler, æresrelatert vold og drap
- Barnet greier ikke å få voksne til å forstå eller tro hva som skjer

Sanksjoner

Funnene viser at brudd på æreskodeksen genererer sanksjoner. Sanksjoner som fokuserer på lojalitet til familien gjør at overgrep hemmeligholdes. Sanksjoner inkluderer også lite støtte fra nære familiemedlemmer, ignorering, trusler om bruk av vold eller utstøtelse fra familien, og represalier fra overgriper og/eller minoritetsfelleskapet. Berggrav beskriver det samme og supplerer med at jentene kjenner til midlene for sanksjoner og reaksjoner som er knyttet både til dem selv og/eller familien; sladder og rykter, utstøtelse og forvisning fra familien, isolasjon fra minoritetsmiljøet, emosjonell utpressing, trusler, tvangsgifte, æresrelatert vold og drap.¹⁶⁶

Resultatene viser at seksuelle overgrep kan være en måte å undertrykke og straffe jenter på for at de har beveget seg utenfor normen. Berggravs rapport peker på det samme.

Datamaterialet viser at sanksjonene omfatter å bli sendt tilbake til hjemlandet i noen tilfeller.

Storfamilien kan utsette henne for tvangsgifte eller utsette henne for æresdrap.

Berggravs rapport støtter dette.

Vektleggingen av jomfruelighet og skammen rundt å miste den kan skape store barrierer for jenter når det gjelder å fortelle om overgrep.¹⁶⁷ Stressorer knyttet til tilbaketrekning av utsagn om overgrep kan man tenke seg gjør at misbruket fortsetter og barnet blir bundet i en fortsatt vanskelig situasjon.

---

¹⁶⁴ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁶⁵ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁶⁶ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁶⁷ Fontes, Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

Brudd med familien

Informantene beskriver at jentene blir utsatt for tap av ære, både på grunn av overgrepene og det at de velger å forlate hjemmet. Aursand påpeker at noen jenter ikke greier å forholde seg til overgrepene fordi de kjemper med andre problemer, som skam og skyld fordi de har brutt med familien av andre æresrelaterte årsaker. Livssituasjonen føles utrygg, kaotisk og uavklart. Abu Baker & Dwairy beskriver at jo mer jenta fokuserer på sin tapte tilknytning til familien, desto mindre sannsynlig er det at hun greier å håndtere problematikken knyttet til å være offer for incest.¹⁶⁸ I stedet vil den sosiale og kulturelle diskursen tvinge henne til å se seg selv som en forræder overfor familien. Denne diskursen vil oftest være mye mer innflytelsesrik enn det offentlige systemets eller terapeutens ønske om at hun skal se seg selv som et offer.

Støtte

Informantene beskriver at jentene opplever bagatellisering og at det de forteller ikke får noen konsekvenser for overgriper. Sodemann sier at uten støtte blir man helt hjelpeløs, spesielt i forbindelse med intrafamiliære overgrep. Abu Baker & Dwairy beskriver at jentas kollektive identitet hennes psykologiske tilstand påvirkes direkte av familiens holdning.¹⁶⁹ Hvis de støtter henne, vil det lette mye av skam, skyldfølelse, sinne og fortvilelse.

Beskyttelse av overgriper

Finkelhor og Browne refererer til maktesløshet når barnets vilje og behov blir ignorert gjentatte ganger når de opplever at de ikke kan kontrollere uønskede hendelser fra blant annet familie etter at overgrep avsluttes.^{170 171} Funnene viser at i forbindelse med intrafamiliære overgrep kan overgriper bli boende i hjemmet sammen med jenta, det får ingen konsekvenser for overgriper og blir heller ikke anmeldt. Om han er utenfor familien kan de fremdeles omgå ham. Mye avhenger av hvilken maktposisjon overgriperen har og om familien trenger hans økonomisk støtte.

Sodemann beskriver at jenta står alene i situasjonen og har en klar følelse av å være hjelpeløs. Det endrer jentas personlighet og fører til retraumatisering.

I følge Fontes og Plummer kan barn som forsøker å fortelle om overgrep selv bli pålagt ansvar for å unngå at misbruket fortsetter.¹⁷² Et perspektiv her blir om jenta, som står i en akutt krise, også føler seg ansvarlig for å holde overgriperen borte fra andre potensielle ofre, og for å opprettholde familiens fordeler knyttet opp mot overgriperens posisjon.

Følelsesreaksjoner etter avsløring av seksuelle overgrep er noe alle barn kan oppleve.¹⁷³ Men for minoritetsbarn er det å bære ansvar og skam for å ha ødelagt hele familiens rykte

---

¹⁶⁸ Abu Baker, Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

¹⁶⁹ Ibid

¹⁷⁰ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁷¹ Finkelhor: The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models

¹⁷² Fontes & Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

¹⁷³ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

og ære annerledes enn den individuelle skammen majoritetsbarn opplever.¹⁷⁴ Skammen som oppleves har mindre å gjøre med de fysiske handlingene som henger sammen med overgrep, men mer å gjøre med implikasjonene overgrep har på jenta selv, at hun er uønsket, utskjemmet, og at hun, alene, har skitnet til familienavnet.¹⁷⁵ Noen barn "velger" å leve med overgrepene. Å være årsak til at familiens rykte går i oppløsning er et dårligere og verre alternativ.¹⁷⁶

Holthe, Hauge og Myhre¹⁷⁷ beskriver at det å stå frem og fortelle om seksuelle overgrep kan få andre og større konsekvenser enn det som er tilfellet for barn uten innvandrerbakgrunn. Informantene forteller om kulturelle påvirkninger som influerer på barns evne til å avsløre misbruk, og van der Weele beskriver blant annet et hendelsesforløp som et eksempel på at kulturelle rapporteringskostnader kan være årsak til tilbaketrekning av utsagn om overgrep. Fontes og Plummer beskriver det samme.¹⁷⁸

Et barns vegring mot å avsløre seksuelle overgrep kan være en uheldig følge av kulturelle tilpasningsprosesser som gjør at jenta vil beskytte familien, eller gruppen.

Funnene beskriver at det er viktig for jentene å være gode kollektivistere og at det er gjensidig avhengighet med familien livet ut. Om de opplever seksuelle overgrep er det ikke sikkert at de lenger blir beskyttet av de voksne, heller ikke av kvinnekollektivet. Dette bekreftes i litteraturen.¹⁷⁹

Informantene peker på mangel på empati fra familien og devaluering av jenta. Emosjonell ivaretagning har mindre fokus. Familien kan vende seg mot jentene og bli farlig for dem. Dette er i tråd med Berggravs rapport.¹⁸⁰

Funnene beskriver at etter et brudd med familien kan press eller pliktfølelse få jenta til å komme hjem til familien. Et spørsmål blir da hvordan jenta skal håndtere den følelsesmessige oppgaven med å gjenvinne familien sin som et sikkert miljø. Et annet spørsmål er hvordan hun skal gjenopprette sin plass i samfunnet. Abu Baker og Dwairy påpeker at på grunn av jentas kollektive identitet vil den psykologiske tilstanden hennes bli direkte påvirket av familiens holdning.¹⁸¹ Hvis de støtter henne, vil det i stor grad lette mye av hennes skam, skyld, sinne og desperasjon.

Ved siden av den vanskelige oppgaven med å gjenvinne familien som et trygt miljø, står jenta overfor en annen utfordrende oppgave: å gjenopprette sin plass i samfunnet.

Når storfamilien og samfunnet tar ansvar for hendelsen blir den sosiale reaksjonen mot jenta endret. Motsatt vil det å plassere ei jente gjennom eksempelvis barnevernet merke henne og redusere hennes mulighet til å reintegrere seg i samfunnet.

Om familiens ære skitnes til kan det føre til at jenta blir utstøtt eller sendt vekk. Jenta kan bli flyttet til andre medlemmer av storfamilien, eller bli sendt vekk til hjemlandet uten mulighet for å returnere. Adskillelse fra søsken og andre familiemedlemmer kan få dem til å føle at de blir straffet og avvist.

---

¹⁷⁴ Holthe, Hauge & Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁷⁵ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

¹⁷⁶ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁷⁷ Holthe, Hauge & Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁷⁸ Fontes & Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

¹⁷⁹ Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

¹⁸⁰ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁸¹ Abu Baker, Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

Abu Baker og Dwairy beskriver at jenter som blir fjernet fra familiene sine har vanskeligheter med å møte de nye endringene i livet og at det viktigste, psykologiske problemet på dette stadiet er at jentene konsentrerer seg om familiens reaksjoner i stedet for sine egne psykologiske smerte som incestofre.

Sodemann mener at isolering, eller selvisolering, gjør skadevirkningene større, og at jentene blir en "minoritet i minoriteten". Selvisolering blir en "vegetativ overlevelsesmekanisme". Han påpeker at taushet og selvisolasjon fører til ubehandlede depresjonstilstander.

6.6. Beskyttelses- og risikofaktorer

van der Weele mener at den kollektive æreskulturen inneholder transaksjoner mellom ressurser og det som er skadelig. De kulturelle rammene er i utgangspunktet ikke skadelige, men de kan også ha destruktive former. Abu-Baker og Timraz et al. beskriver det samme.¹⁸²

183

Finkelhor beskriver noen prosesser som kan ha beskyttende effekt.¹⁸⁴

På samfunnsnivå er hovedkomponentene i beskyttelsesnettverket rundt utsatte for overgrep (alle typer) kvaliteter som tilsyn og sosial tilknytning. På individnivå er noen av komponentene følelsesmessig og kognitiv evne til å vurdere fare, selvhevdelse og unngåelsesstrategier. Informantene oppgir flere forhold som enten kan føre til at overgrep holdes hemmelig eller at risikoen for å bli utsatt for seksuelle overgrep blir større.

Beskyttelse av overgriper

Informantene beskriver at overgriperens betydning og maktposisjon innad i familien kan føre til at familien beskytter ham og tier stille om misbruket. I følge Holthe, Hauge og Myhre familier hvor overgriper forsørger familien økonomisk, kan tapet av inntekt fra overgriperen ha konsekvenser for resten av familien og begrense deres muligheter for reetablering.¹⁸⁵ Videre kan det at en overgriper innad i familien blir kjent, ha særlige konsekvenser for familier som verdsetter gode storfamilierelasjoner. Dette er forhold barn kan være klar over, og dermed oppleve som hindre for å fortelle om seksuelle overgrep grunnet lojalitet til og ønske om å beskytte familien.

Taushet

Informantene nevner at tausheten rundt seksuelle overgrep har negative virkninger for jenta. Kompensasjoner kan bli gitt fra gjerningsmannens familie for å unngå rapportering. van der Weele sier at familien vil forsøke å løse problemet innad i familien heller enn ta kontakt med hjelpeapparatet.

Abu-Baker beskriver imidlertid at taushet kan ha et beskyttende element i velfungerende familier.¹⁸⁶ I en velfungerende familie er foreldrenes dominerende følelse først og fremst sinne mot gjerningsmannen. Han blir tvunget til å holde seg borte fra nærmiljøet og jentas

---

¹⁸² Abu-Baker: Arab parents' reactions to child sexual abuse

¹⁸³ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

¹⁸⁴ Finkelhor: Childhood Victimization. Violence, Crime, and Abuse in the Lives of Young People

¹⁸⁵ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁸⁶ Abu-Baker: Arab Parents Reactions to Child Sexual Abuse

omgivelser. Respekterte samfunnsmedlemmer forsøker å mekle mellom gjerningsmannens og jentas utvidede familier, og prøver å sørge for kompensasjon for jentas familie i henhold til tradisjonelle skikker.

De søker hjelp til jenta innenfor eget miljø og jobber intensivt med å fjerne gjerningsmannen fra ytterligere kontakt med storfamilien og lokalsamfunnet. Foreldrene rapporterer ikke overgrepet fordi de prøver å beholde støtten fra storfamilien.

Denne handlingen tar sikte på å gjenoppbygge jentas trygghet i sine nærmeste omgivelser. Å ikke avsløre seksuelle overgrep har betydning for konsekvensene av misbruket på lang sikt.¹⁸⁷

Kunnskap om seksualitet

Fenomenforståelse kan ha konsekvenser knyttet til rapportering, å søke hjelp og å anmelde overgrep.¹⁸⁸

Informantene beskriver at jenter i denne minoritetsgruppen har lite kunnskap om seksualitet og overgrep. Samtidig sier Sodemann at jentene kan ha velinformert kunnskap, men liten evne til å sette seksualitet og overgrep i forbindelse med virkeligheten. Dette bekreftes av Cinthio¹⁸⁹ og Berggrav.¹⁹⁰ Seksuelle overgrep kan være en direkte følge av utilstrekkelig kunnskap om kropp, seksualitet og seksuelle overgrep.^{191 192} Utilstrekkelig kunnskap kan i tillegg hindre at barn ikke avslører overgrep.¹⁹³

Finkelhor og Browne hevder at erfaringer der yngre barn forstår lite av de seksuelle implikasjonene av overgrepshandlingene kan gi mindre grad av traumatisk seksualisering enn hos barn med større bevissthet.¹⁹⁴

Informantene beskriver at seksualitet er et stort tabu i den kollektivistiske æreskulturen og at det ikke snakkes om. I følge Holthe, Hauge og Myhre kan en utløsende årsak til at en som er utsatt velger å fortelle om misbruk være at de har fått informasjon om seksuelle overgrep.¹⁹⁵

Maktubalanse

Informantene nevner at seksuelle overgrep kan relateres til de kulturelle normene for patriarkatet, at jenter skal føye seg, makten menn har over kvinner og at kvinner blir sett på som seksuelle objekt. Kvinner og jenter har mindre verdi, de er "skitne" i utgangspunktet og de forventes å underordne seg mannen seksuelt. Jo mindre grad av likestilling, jo flere overgrep, både mot voksne kvinner og jenter. Timraz et al. bekrefter

---

¹⁸⁷ Fontes & Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse,

¹⁸⁸ Stefansen & Smette: Levende voldtektsmyter.

¹⁸⁹ Cinthio: "You go home and tell that to my dad!"

¹⁹⁰ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁹¹ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

¹⁹² Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁹³ Holthe, Hauge & Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

¹⁹⁴ Finkelhor & Browne: The traumatic impact of child sexual abuse

¹⁹⁵ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

dette funnet.¹⁹⁶ Forholdet mellom patriarkat, kvinners status og seksuelle overgrep støttes i annen empirisk litteratur.^{197 198}

Videre forteller informantene at maktubalanse og normer om at jenter skal føye seg kan hindre avsløring av overgrep. Under samfunnsforhold der kulturelle normer verdsetter menn fremfor kvinner, kan avsløring av seksuelt misbruk hindres.¹⁹⁹

Trygghet

Aursand og van der Weele sier at det finnes et system som beskytter kvinner mot seksuelle overgrep. Britto og Amer beskriver at velfungerende familier fungerer som beskyttende faktorer når det gjelder risiko for overgrep for barn på tvers av kulturelle grupper.²⁰⁰ Futa et al beskriver det samme når det gjelder det kollektive systemet.²⁰¹

I Berggravs rapport beskrives det at både storfamiliekultur og æresbegrepet har elementer som kan brukes til barnets beste og at det ligger i alle kulturer at man skal ta vare på barn.²⁰² Men i storfamiliekulturer har også besteforeldre, tanter og onkler et stort ansvar for å ta vare på barn. Hele familien skal støtte opp om barn som ikke har det bra.

Informantene mener at det finnes både risiko - og beskyttelsefaktorer i en kollektivistisk æreskultur, og at mye avhenger av om man kommer fra en velfungerende familie eller ikke. Dette er i tråd med Britto & Arner som supplerer med at velfungerende familier tjener som beskyttende faktorer på tvers av kulturelle grupper.²⁰³

I følge informantene spiller også det kollektive inn på hvordan jentene lever med problematikken rundt seksuelle overgrep. Når et velfungerende kollektiv omfavner jenta kan hun bli mindre skadd, helbredes lettere og beholde æren og verdigheten sin. Om hun ikke har det kollektive som beskytter seg kan det skade henne utover selve overgrepshandlingenes betydning. Dette bekreftes i en norsk rapport fra 2015.²⁰⁴ Bønn og tilgivelse overfor overgriper nevnes som positivt.²⁰⁵

6.7. Hjelpeapparatet

Kulturelle normer påvirker sannsynligheten for at seksuelle overgrep mot barn oppdages og om barnets familie vil rapportere misbruk til myndighetene.²⁰⁶ Informantene beskriver utfordringer med lite tillit til hjelpeapparatet og at seksuelle overgrep blir hemmeligholdt av redsel for å miste ære, ikke bare av jenta, men også av familien, og seksuelle overgrep blir

---

¹⁹⁶ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

¹⁹⁷ Haj-Yahi & Tamish: The rates of child sexual abuse and its psychological consequences as revealed by a study among Palestinian university students.

¹⁹⁸ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

¹⁹⁹ Fontes & Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

²⁰⁰ Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

²⁰¹ Futa KT, Hsu E & Hansen DJ: Child sexual abuse in Asian American families

²⁰² Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²⁰³ Britto & Amer: An Exploration of Cultural Identity Patterns and the Family Context among Arab Muslim Young Adults in America

²⁰⁴ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²⁰⁵ Timraz et al: An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women

²⁰⁶ Fontes & Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

sjelden anmeldt. Litteraturen bekrefter informantenes syn på at det eksisterer enkelte kulturelle barrierer for å søke og benytte seg avpsykisk helsehjelp.²⁰⁷ Fatalisme og skjebnetro kan være en årsak.²⁰⁸ Andre årsaker kan være språkbarrierer, barrierer knyttet til innvandring, lite kunnskap om hva seksuelt misbruk er, kulturelle overbevisninger knyttet til renhet og skam²⁰⁹ og uvilje mot å snakke om seksualitet med fremmede. Kulwicki et al påpeker at slike samtaler kan oppleves som fornedrende og angstprovoserende

Behandlingssystemet

I følge van der Weele må man ikke bare følge tradisjonen med perspektiv på individet i behandling, man må også se på relasjonene rundt den utsatte. I Berggravs rapport brukes det dekkende uttrykket "å skreddersy tiltak etter barnas og familienes behov".²¹⁰ van der Weele mener blant annet er det viktig med trusselvurderinger, finne ressurspersoner som kan gi støtte og ha en æresfokusert tilnærming. Det finnes et beskyttelsessystem i mange minoritetsfamilier og man må utnytte beskyttelsespotensialet som ligger i den kollektive solidariteten. Jenta står ikke nødvendigvis alene. Berggravs rapport peker på det samme. Abu Baker & Dwairy understreker at det er avgjørende for å få informasjon om familiens hierarkiske struktur for å kunne identifisere personer som kan fungere som støtte for jenta.²¹¹ De vil ha troverdighet, autoritet og høy status som krever respekt i hele storfamilien. Vedkommende kan mekle mellom de som søker hjelp og de som ikke støtter familien. Det er viktig at en voksen i nærheten av kjernefamilien tror på jentas historie. hennes. Til syvende og sist vil de andre voksne lytte til vedkommende, ikke til barnet. Å involvere et respektert familiemedlem kan hjelpe jenta til å forstå at familien hennes vil stå ved hennes side under en smertefulle prosess.

Det er også viktig å gjøre vedkommende oppmerksom på de psykologiske effektene av seksuelle overgrep og hva det betyr for både jentas og familiens psykiske helse.

Møhl, Giraldi og Graugaard beskriver fare for mønstergjenkjennelse om behandleren fokuserer på erfaringer han har hatt med tidligere problemstillinger, slik at man drar forhastede konklusjoner vedrørende en pasients situasjon.²¹² van der Weele beskriver viktigheten av å ha kunnskap om kultur, ærestenkning og kollektivismen for å kunne gi terapeutisk, adekvat behandling. Det interkulturelle perspektivet er grunnleggende for å kunne gi god behandling. Den utsatte skal ikke måtte gjøre et "oversettelsesarbeid" for at hjelperen skal kunne forstå. Det er en lettelse for folk når de møter kompetanse. Storfamilie- og æresdilemmaer og hvordan dette virker inn på jentenes selvbilde må være grunnkunnskap for alle som skal jobbe med seksuelle overgrep slik at man kan tilpasse sine metoder.

Aursand tenker at man kanskje ikke alltid skal jobbe så mye direkte med overgrepsopplevelsene, men heller fokusere på annen type egenomsorg som for eksempel bønn. Når jenta står midt oppe i stort kaos som de så vidt greier å leve i kan det å få

---

²⁰⁷ Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

²⁰⁸ Hodge DR: Spiritual ecograms: A new assessment instrument for identifying clients' strengths in space and across time

²⁰⁹ Kulwicki, Miller & Schim: Collaborative partnership for culture care

²¹⁰ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²¹¹ Abu Baker & Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

²¹² Møhl, Giraldi og Graugaard: At arbejde klinisk-sexologisk,

traumebehandling destabilisere. I følge Abu Baker & Dwairy bør behandlingssystemet fokusere på å gjenopprette familie-enheten.²¹³ Kortsiktig, konkret og oppgaveorientert terapi anbefales. Overgrep kan bedre adresseres metaforisk for å unngå motstand i terapi og hjelpe til med å redde familiens ansikt.

Det offentlige systemet

Informantene understreker at det er viktig med kulturkompetanse i hjelpeapparatet for å kunne hjelpe jenter som har vært utsatt for overgrep. Det har i tillegg betydning for hvordan familien kan hjelpes som helhet. Holthe, Hauge og Myhre peker også på viktigheten av at profesjonsutøvere som jobber med seksuelt misbrukte barn og deres familier er sensitive ovenfor rådende verdier for å kunne forstå hva overgrepet innebærer for barnet og familien.²¹⁴

van der Weele mener at at behandlere trenger kultursensitivitet for å kunne gi riktig hjelp til minoritetsjenter. Berggrav bekrefter dette funnet.²¹⁵

van der Weele mener at det i sammenheng med at jenta skal beholde et godt rykte kan være nødvendig å holde overgrep skjult. I Berggravs rapport nevnes det at det er behov for å diskutere spørsmålet om meldeplikt og krav om anmeldelse. Det kan føre til at barn ikke får hjelp og omkostningene kan være store.²¹⁶ Holthe, Hauge og Myhre stille spørsmålstegn ved hvorvidt fokus på det strafferettslige i seksuelle overgrepssaker går på bekostning av å påse at barnet og familien får nødvendig oppfølging, både helsemessig og av barnevernet.²¹⁷

Tid og og tverrfaglige ressurser understrekes som viktig for å kunne jobbe ordentlig med overgrepssaker. I Berggravs undersøkelse nevnes det også at det er behov for tverrfaglig samarbeid.²¹⁸ Holthe, Hauge og Myhre påpeker at det er behov for tydeligere retningslinjer for ansvarsfordeling og samarbeidsmetoder mellom involverte hjelpeinstanser i seksuelle overgrepssaker.²¹⁹

Kommunikasjonsutfordringer

Sodemann peker på kommunikasjonsutfordringer i saker med seksuelle overgrep. Å ikke kunne snakke majoritetsspråket kompliserer det å skulle snakke om overgrep. Man kan skamme seg over å ha manglende språkferdigheter i majoritetsspråket og det kan også oppleves som skamfullt å spørre etter tolk.²²⁰

Holthe, Hauge og Myhre beskriver vanskene med å fortelle dersom man må gjøre det på et annet språk enn sitt eget morsmål.²²¹ Selv om de snakker godt norsk, kan de likevel streve med dybdeforståelsen og litt mer avansert språk. Holthe, Hauge og Myhre supplerer med at

---

²¹³ Abu Baker & Dwairy: Cultural norms versus state law in treating incest

²¹⁴ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

²¹⁵ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²¹⁶ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²¹⁷ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

²¹⁸ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²¹⁹ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

²²⁰ Sodemann: Det du ikke ved får pasienten ondt av

²²¹ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

risikoen er større for at barn med innvandrerbakgrunn ikke blir forstått, eller blir misforstått, fordi de bruker andre ord og benevnelser på ting, og fordi meningsinnholdet i historien kan endres i prosessen med å oversette det de tenker på morsmålet til det de verbaliserer på norsk. Sodemann peker på at psykiske plager i en kulturell ramme kan komme til uttrykk som somatikk. I mange kulturer er det vanlig at smerter brukes som et "proxyuttrykk" som en erstatning for psykiske problemer. Når man bruker somatiske termer for å unngå sosial eksklusjon skjer det en dobbelt stigmatisering.²²²

Sodemann understreker viktigheten av å bruke profesjonelle tolker. Berggrav beskriver det samme; profesjonelle tolker bør brukes i samtaler om sensitive tema.²²³ Både Sodemann og Berggrav beskriver utfordringer med tilgang på gode tolker, at det kan være problematisk for jenta med tolk til stede. og at det kan være et tilleggsproblem at tolken kan kjenne til miljøet rundt jenta. Da kan det oppstå usikkerhet i forbindelse med tolkens evne til å overholde sin taushetsplikt. Holthe, Hauge og Myhre beskriver også slike utfordringer.²²⁴

Tillitsutfordringer

Informantenes erfaringer med at mange ikke stoler på hjelpeapparatet, og dermed ikke bruker det, eller ikke forteller om overgrep. Dette støttes av Berggrav og Holthe, Hauge og Myhre.^{225 226} I følge både van der Weele og Berggrav kan også jentene føle at de ikke blir forstått fordi hjelpeapparatet mangler kulturell kompetanse.²²⁷ Det kan hindre dem i å ta imot hjelp fra fagpersonell.

Mestring

Sodemanns og Aursands erfaring er at minoritetsjenter ofte lever bedre med og håndterer seksuelle overgrep. Aursand mener at jenter med en kollektivistisk bakgrunn kan ha bedre forutsetninger for å mestre seksuelle overgrep enn vestlige jenter. Det knytter hun til et fatalistisk livssyn, skjebnetro og til at jentene har en kulturell forankring i å være sterke. Slike mestringsstrategier bekreftes i litteraturen.²²⁸ I Berggravs rapport nevnes det at utsatte kan frata seg selv skyld på grunn av skjebnetenkning og akseptere det som har skjedd fordi overgrepene skyldes noe utenfor dem selv.²²⁹ Det kan gi dem mulighet til å gå videre. Fatalistisk eller religiøs tro kan samtidig være en barriere mot å avsløre overgrep.²³⁰ Et perspektiv her er om jenta også ser på, og aksepterer, de seksuelle overgrepene som "skjebne". I hvilken grad skjebnetro kan motvirke det å ta personlig kontroll og forsøke å endre løpet på en overgrepssituasjon gjennom å rapportere, er usikkert.²³¹ I følge Fontes og

---

²²² Gary: Stigma: Barrier to mental health care among ethnic minorities

²²³ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²²⁴ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

²²⁵ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²²⁶ Holthe, Hauge, Myhre: Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn

²²⁷ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²²⁸ Haboush, Alyan: "Who Can You Tell?"

²²⁹ Berggrav: "Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle"

²³⁰ Sawrikar: Barriers to disclosing child sexual abuse (CSA) in ethnic minority communities

²³¹ Al-Krenawi & Graham: Culturally Sensitive Social work Practice With Arab Clients in Mental Health Settings

Plummer kan skjebnetenkning føre til at jenter føler at seksuelle overgrep ikke er en legitim årsak for å “klage”.²³²

7. Studiens styrker og svakheter

Data ble innsamlet gjennom semistrukturerte individualintervjuer med fagpersoner som har erfaringer med seksuelle overgrep mot minoritetsjenter, æreskultur og kollektivism. I følge Kvale og Brinkmann er kvalitative forskningsintervjuer egnet når man ønsker å forstå et fenomen ut fra informantenes egne perspektiver.²³³ I metodologisk sammenheng er et grunnleggende tema i hvilken grad funn er i overensstemmelse med virkeligheten, og om det er forutsetninger for å trekke gyldige slutninger om et fenomen gjennom reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.

Reliabilitet

I følge Kvale og Brinkmann beskriver reliabilitet resultatenes konsistens, troverdighet og om resultatene kan reproduseres i annen forskningssammenheng.²³⁴

Utvalget bestod av eksperter på studiens tema. Dette øker undersøkelsens troverdighet. En av informantene, Judith van der Weele, er formelt forfatterens arbeidsgiver. Man må derfor spørre seg om denne relasjonen kan ha påvirket intervjusituasjonen

Intervjuguiden ble utarbeidet med bakgrunn i litteratursøk. En svakhet med dette er at det finnes lite forskningslitteratur på området slik at guiden kan ha hatt skjevheter med hensyn til problemstillingen. Når forskningsfeltet er såpass smalt, kan det være fare for at empirien har svakheter.

Intervjuguiden ble godt planlagt for å unngå ledende spørsmål. Både i intervjuguiden og i oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet ble det brukt åpne spørsmål. En styrke ved en “åpen samtale” er at det kan oppstå nye temaer og resultater som kanskje ikke ville ha vist seg om intervjuet ble gjennomført med faste spørsmål. Felles forståelse mellom forfatter og informant ble i størst mulig grad sikret gjennom dialogisk validering.

Validitet

I følge Kvale og Brinkmann er validitet i kvalitativ forskning hvorvidt en metode undersøker det den er ment å undersøke.²³⁵

Henvendelsene til informantene ble gjort på grunnlag av kjennskap til deres arbeide og yrkesliv og dermed med mulighet for bias i utvelgelsesprosessen. Informantene og intervjueren hadde en felles forståelse av begrepene æreskultur og kollektivism. Det var ingen uklarheter knyttet til fenomenforståelse.

---

²³² Fontes, Plummer: Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse

²³³ Kvale & Brinkmann: Det kvalitative forskningsintervju

²³⁴ Ibid

²³⁵ Ibid

Registrering av data ga minst mulig rom for feilkilder da det ble brukt Zoomopptak (grunnet coronasituasjonen) hvor informantenes beskrivelser ble nøyaktig transkribert. Alle data ble anvendt, ikke bare utdrag.

Generaliserbarhet

Om resultatene av intervjuene vurderes som pålitelige og gyldige må man vurdere om funnene er generaliserbare. I følge Kvale og Brinkmann betyr generaliserbarhet i kvalitativ forskning at man kan overføre resultatene til lignende kontekster.²³⁶

Det kan være vanskelig å generalisere funn da studien har et begrenset utvalg på tre informanter. Malterud beskriver at det er vel så viktig med at utvalget har god informasjonsstyrke som utvalgets omfang.²³⁷ Utvalget representerer erfaring med studiens tema gjennom ulike yrker som ga nyanserte og varierte perspektiver. Informantene beskrev inngående sine erfaringer, og det kom ikke frem ny viten i det siste intervjuet. Metning blir oppnådd når det vurderes at ytterligere datainnsamling ikke tilfører ny kunnskap.²³⁸ Det kan være at metning ble oppnådd, men ved en undersøkende og avklarende pilotstudie vil det være usikkert om funnene er generaliserbare.

8. Konklusjon

Studien har undersøkt forskningsspørsmålene gjennom intervjuer med fagpersoner som arbeider med tematikken i Norge. Målet med studien har vært å få en dypere forståelse av kulturelle prosesser i forbindelse med traumeutvikling hos minoritetsjenter og kulturelle tema som har betydning for hjelpeapparatet. Et teoretisk rammeverk ble presentert innledningsvis og la grunnlaget for forståelsen og diskusjonen av resultatene under forskningsspørsmålene punkt 1 og 2. Resultatene under punkt 3 ble diskutert gjennom eksisterende litteratur.

Forskingsspørsmål:

1. Hvilke traumeproduerende, kulturelle dynamikker finnes i forbindelse med den kollektive æreskulturen og seksuelle overgrep på jenter?
2. Hvilke beskyttelses - og risikofaktorer finnes i kulturelt perspektiv?
3. Hva slags utfordringer har hjelpeapparatet i avdekking, behandling og oppfølging?

Studien peker på hvordan fenomener som ære og skam kan regulere adferd hos individet, men også hos det kollektive, og hvordan individets rangering og plass innenfor det kollektive samfunnet kan være direkte knyttet til disse fenomenene. Æreskultur sees ikke bare i en individuell sammenheng, men også i en større sosial og kulturell sammenheng. Ære og skam beskrives som både sinnstilstander - indre, moralske kvaliteter - og som værentilstander - ytre, sosiale kvaliteter. Familien, hierarkiske strukturer og kollektive verdier har stor innflytelse på hvordan man lever, og på hvordan man forstår seg selv og den man

---

²³⁶ Kvale & Brinkmann: Det kvalitative forskningsintervju

²³⁷ Malterud: Kvalitative metoder i medisinsk forskning

²³⁸ Malterud: Kvalitative metoder i medisinsk forskning

er. Informantene legger vekt på den større, sosiale enhetens betydning for hvordan man skal forstå seksuelle overgrep mot minoritetsjenter fra en kollektivistisk æreskultur.

Teoretisk rammeverk i studien har vært Finkelhor og Brownes dynamikkmodell. De forskjellige egenskapene ved den kollektivistiske æreskulturen ble studert i lys av dette rammeverket. Undersøkelsen peker på at det kan være flere kulturelle, traumeproduserende dynamikker i kollektiv æreskultur som har innflytelse på utfallet av seksuelle overgrep på minoritetsjenter. Dynamikkene kan plasseres innenfor Finkelhor og Browns kategorier *traumatisk seksualisering, svik, maktesløshet og stigmatisering*.

At jentas behov ignoreres fordi det i kollektiv sammenheng er irrelevant, at hun får skylden for å ha ødelagt familiens ære og rykte, at familien beskytter overgriper og at det oppstår en kollektiv taushet knyttet til overgrepet er sentrale funn.

Dynamikkene gir sårbarhet for å utvikle vansker innenfor seksualitet, evne til å stole på andre mennesker, følelsen av å ha kontroll og innflytelse på tilværelsen og selvanskulde.

Studien peker på at kulturelle forhold før og etter overgrep kan sees i sammenheng med de fire traumagene dynamikkene. Faktorer som kan ha beskyttelsespotensiale og hindre utvikling av psykiske problemer er kollektivistiske, velfungerende familier. Vektleggingen av jomfruelighet og fokuset på å unngå tap av ære kan ha betydning for utvikling av vansker etter seksuelle overgrep, men fremtrer i mindre grad som skadelig og stigmatiserende i velfungerende familier enn i dysfunksjonelle familier. Her spiller også den kollektive gruppen som beskyttelsesnett i form av ivaretagelse av jentene en rolle.

Informantene beskriver kulturelle forhold som både kan fasilitere og hindre overgrep. Et paradoks her er at den tette, sammenvevde strukturen i kollektive familier synes å legge til rette for begge deler. Funnene peker på at det finnes kulturelle forhold som gir risiko for at overgrep holdes hemmelig eller som fører til risiko for at å bli utsatt for seksuelle overgrep blir større. Undersøkelsen viser også at det finnes beskyttende faktorer. Jenter med en kollektivistisk bakgrunn kan ha bedre forutsetninger for å mestre seksuelle overgrep enn vestlige jenter gjennom kulturelt forankrede mestringsstrategier og det finnes et kulturelt system som beskytter kvinner mot seksuelle overgrep.

Informantenes erfaring er at hjelpetilbudet er mangelfullt med tanke på kulturell kompetanse og at det er en barriere som hindrer minoritetsjenter i å oppsøke hjelp og å få kvalifisert hjelp fra offentlige instanser etter seksuelle overgrep. Særskilte utfordringer ligger i hjelpeapparatets mangelfulle forståelse av at jentenes relasjoner til (stor)familien har betydning for at intervensjoner skal være effektive. Det legges for stor vekt på det tradisjonsbaserte, individualistiske behandlingsperspektivet.

Informantene etterlyser bredere fokus og større bevissthet rundt de sosiokulturelle rammene som responsen på seksuelle overgrep på minoritetsjenter skjer innenfor. Tverrfaglig samarbeid vil kunne gi bedre oppfølging her.

Informantene peker i tillegg på at det finnes utfordringer for minoritetsjenter i å søke hjelp. Sentrale temaer her er problematikk knyttet til sviktende tillit til hjelpeapparatet, bekymring for omgivelsenes reaksjoner om overgrep blir kjent og tap av ære.

9. Perspektivering

Klinisk arbeid/ sakkyndigvurderinger

Dynamikkmodellen har hatt innvirkning på feltet i den grad at noen forskere har foreslått å utvikle terapi, vurderingsinstrumenter og forskningsintervjuer knyttet til de fire dynamikkene.²³⁹ I følge Franchino-Olsen brukes dynamikkmodellen til å organisere komplekse forhold mellom forskjellige risikofaktorer som kan påvirke utfallet av seksuelle overgrep mot barn.²⁴⁰ Modellen har relevans med hensyn til intervensjoner. De fleste studiene som har testet modellen empirisk har imidlertid utelukkende fokusert på en isolert dynamikk.²⁴¹ Cantón-Cortés, Cortés & Cantóns påpeker at funnene i deres studie av alle de fire dynamikkene har klinisk relevans, og de ser en potensiell fordel med intervensjoner som er spesielt utformet med tanke på behandling knyttet til stigma, maktesløshet, traumatisk seksualisering og svik.

Denne studien omhandler alle de fire dynamikkene og antyder at det kan være en mulig sammenheng mellom kollektiv æreskultur og traumatiserende dynamikk. Dynamikkmodellen, sammen med kulturelt tilrettelagte intervensjoner, kan være en mulig tilnærming for behandling av traumer hos minoritetsjenter/kvinner. Cantón-Cortés, Cortés & Cantóns studie med fokus på Finkelhor & Brownes dynamikkmodell beskriver at dynamikkene har langtidskonsekvenser som virker inn på voksne kvinner.

Det kan være nyttig for rettssakkyndige med tilgang til kulturelt tilrettelagte vurderingsinstrumenter, samt mulighet for å kunne ha kartleggingsintervjuer basert på traumatiserende dynamikker og kultur.

Videreutdanning/ opplysningsopplegg

Studien peker på at det er behov for både kulturforståelse og en kultursensitiv tilnærming i hjelpeapparatet. Den antyder at Finkelhor og Browns teori kan være et nyttig rammeverk for hvordan hjelpeapparatet kan forstå kulturelle prosesser, og virkningen av dem, i forbindelse med seksuelle overgrep på minoritetsjenter. Videreutanning og kurs kan være tiltak videre, med vekt på hvordan man tverrfaglig og koordinerende kan samarbeide.

Minoritetsjenter som opplever seksuelt misbruk trenger kompetente voksne for støtte. Tiltak videre kan være kulturelt tilrettelagt undervisnings- eller opplysningsopplegg for voksne, med vekt på mødre, i minoritetsmiljøet. Slike tiltak kan også inneholde opplysningsarbeid om hvordan man kan forebygge seksuelle overgrep mot minoritetsjenter.

---

²³⁹ Cantón-Cortés, Cortés & Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse

²⁴⁰ Franchino-Olsen: Frameworks and Theories Relevant for Organizing Commercial Sexual Exploitation of Children/Domestic Minor Sex Trafficking Risk Factors

²⁴¹ Cantón-Cortés, Cortés & Cantón: The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse

Samfunnsoppsøkende tiltak, spesielt de som kommer gjennom minoritetsbefolkningenseget miljø, kan være spesielt effektive når det gjelder forebyggings- og rapporteringsstrategier.²⁴²

Forskning

Det finnes begrenset med studier om seksuelle overgrep på minoritetsjenter. Studien kan utfylle allerede eksisterende empiri med opplysninger, men det behøves videre forskning på fenomenet i større grad for å kunne forstå kulturelle, komplekse prosesser. I følge Franchino-Olsen kan modellen brukes som rammeverk for fremtidig forskning på risikofaktorer ved seksuelle overgrep mot barn.²⁴³

Videre forskning knyttet til seksuelle overgrep i et kulturelt perspektiv kan være verdt å utforske videre gjennom dynamikkmodellen. Det kan gi god tilnærming til problemet.

---

²⁴² Haboush & Alyan: "Who Can You Tell?"

²⁴³ Franchino-Olsen: Frameworks and Theories Relevant for Organizing Commercial Sexual Exploitation of Children/Domestic Minor Sex Trafficking Risk Factors

Referanser

Abdulcadir J & Catania, L:

Conceptualizing Sexual Pain in Women with Female Genital Mutilation/Cutting. Archives of Sexual Behavior (2020), 50, 1871–1874.

DOI: <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01691-1>

Al-Krenawi A & Graham JR:

Culturally Sensitive Social work Practice With Arab Clients in Mental Health Settings. Health & Social Work (2000), 25(1): 9–22.

DOI: <https://doi.org/10.1093/hsw/25.1.9>

Abu-Baker K:

Arab parents' reactions to child sexual abuse: a review of clinical records. Journal of Child Sex Abuse (2013), 22(1): 52-71.

DOI: 10.1080/10538712.2013.744378. PMID: 23350539

Abu Baker K & Dwairy M:

Cultural norms versus state law in treating incest: a suggested model for Arab families. Child Abuse & Neglect (2003), 27(1): 109-123.

DOI: [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00505-7](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00505-7)

Berggrav S:

“Hvis du ikke spør, klarer jeg ikke fortelle”. Udfordringer ved avdekking av seksuelle overgrep mot barn i minoritetsfamilier. Oslo: Redd Barna (2015).

URL: <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003204>

Britto PR:

Who Am I? Ethnic Identity Formation of Arab Muslim Children in Contemporary U.S. Society. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry (2008) 47(8): 853-7

DOI:10.1097/CHI.0b013e3181799fa6

Britto P & Amer M:

An Exploration of Cultural Identity Patterns and the Family Context among Arab Muslim Young Adults in America. Applied Developmental Science (2007), 11

DOI: 10.1080/10888690701454633

Briere B & Elliot D:

Immediate and Long-Term Impacts of Child Sexual Abuse. The Future of Children (1994), 4(2): 54-69

DOI:10.2307/1602523

Cantón-Cortés D, Cortés M & Cantón, J:

The role of traumagenic dynamics on the psychological adjustment of survivors of child sexual abuse. European Journal of Developmental Psychology (2012) 9(6): 665-680.

DOI:10.1080/17405629.2012.660789

Centre of expertise on child sexual abuse:

URL: <https://www.csacentre.org.uk/resources/key-messages/intra-familial-csa/>

Cinthio H:

"You go home and tell that to my dad!" Conflicting claims and understandings on hymen and virginity. *Sexuality & Culture: An Interdisciplinary Quarterly* (2015), 19(1), 172–189.

DOI: <https://doi.org/10.1007/s12119-014-9253-2>

Connor JJ, Brady SS, Chaisson N, Mohamed FS & Robinson BBE:

Understanding Women's Responses to Sexual Pain After Female Genital Cutting: An Integrative Psychological Pain Response Model. *Arch Sex Behav.* (2021), 50(5): 1859-1869.

DOI: [10.1007/s10508-019-1422-9](https://doi.org/10.1007/s10508-019-1422-9).

Erickson, C & Al-Timimi N:

Providing mental health services to Arab Americans: Recommendations and considerations. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology* (2001), 7(4), 308–327.

DOI: <https://doi.org/10.1037/1099-9809.7.4.308>

Feiring C, Simon V & Cleland C:

Childhood Sexual Abuse, Stigmatization, Internalizing Symptoms, and the Development of Sexual Difficulties and Dating Aggression. *Journal of consulting and clinical psychology* (2009), 77(1):127-37.

DOI: [10.1037/a0013475](https://doi.org/10.1037/a0013475)

Finkelhor D:

The Trauma of Child Sexual Abuse: Two Models. *Journal of Interpersonal Violence* (1987), 2(4):348-366.

DOI:[10.1177/088626058700200402](https://doi.org/10.1177/088626058700200402)

Finkelhor D:

Childhood Victimization: Violence, Crime, and Abuse in the Lives of Young People. Oxford University Press (2008).

URL:<https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780195342857.001.0001/acprof-9780195342857>.

Finkelhor D & Browne A:

The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *American Journal of Orthopsychiatry* (1985), 55(4): 530–541.

DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1985.tb02703.x>

Fontes, L; Plummer, C:

Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse. *Journal of Child Sexual Abuse* (2010), 19(5): 491-518.

DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/10538712.2010.512520>

Franchino-Olsen H:

Frameworks and Theories Relevant for Organizing Commercial Sexual Exploitation of Children/Domestic Minor Sex Trafficking Risk Factors: A Systematic Review of Proposed Frameworks to Conceptualize Vulnerabilities. *Trauma Violence Abuse* (2021), 22(2): 306-317.

DOI: [10.1177/1524838019849575](https://doi.org/10.1177/1524838019849575)

- Friedrich WN, Grambsch P, Damon L, Hewitt SK, Koverola C, Lang RA., Wolfe V & Broughton D:
 Child Sexual Behavior Inventory: Normative and clinical comparisons. *Psychological Assessment*, (1992), 4(3), 303–311.
 DOI: <https://doi.org/10.1037/1040-3590.4.3.303>
- Futa KT, Hsu E & Hansen DJ:
Child sexual abuse in Asian American families: An examination of cultural factors that influence prevalence, identification, and treatment. *Clinical Psychology: Science and Practice* (2001), 8(2), 189–209.
 DOI: <https://doi.org/10.1093/clipsy.8.2.189>
- Gary FA:
Stigma: Barrier to mental health care among ethnic minorities. *Issues in mental health nursing* (2005), 26(10): 979-99.
 DOI: 10.1080/01612840500280638
- Ghanim D:
The Virginity Trap in the Middle East. Palgrave Macmillan US (2015)
 ISBN: 978-1-137-51747-0
 DOI: 10.1057/9781137507082
- Gill AK, Begikhani N & Hague G:
'Honour'-based violence in Kurdish communities. *Women's Studies International Forum* (2012), 35(2): 75-85.
 DOI: <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.02.001>
- Gill AK & Harrison K:
'I Am Talking About It Because I Want to Stop It': Child Sexual Abuse and Sexual Violence Against Women in British South Asian Communities. *The British Journal of Criminology* (2019), 59(3): 511–529.
 DOI: <https://doi.org/10.1093/bjc/azy059>
- Gill A, Strange C & Roberts K (eds):
'Honour' Killing and Violence. Theory, Policy and Practice. London, Palgrave Macmillan UK (2014). ISBN 978-1-137-28954-4
 DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137289568>
- Haboush K & Alyan, H:
"Who Can You Tell?" Features of Arab Culture That Influence Conceptualization and Treatment of Childhood Sexual Abuse. *Journal of Child Sexual Abuse* (2013), 22(5): 499-518.
 DOI: 10.1080/10538712.2013.800935
- Hague G; Gill AK & Begikhani N:
'Honour'-based violence and Kurdish communities: Moving towards action and change in Iraqi Kurdistan and the UK. *Journal of Gender Studies* (2013), 22(4): 383-396.
 DOI: 10.1080/09589236.2012.708825
- Haj-Yahi MM & Tamish S:
The rates of child sexual abuse and its psychological consequences as revealed by a study among Palestinian university students. *Child Abuse Negl.* 2001 Oct;25(10):1303-27. doi: 10.1016/s0145-2134(01)00277-0. PMID: 11720381.

- Hinton DE & Good J:
Culture and PTSD. Philadelphia: University of Pennsylvania Press (2015), 3-41.
DOI: <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.9783/9780812291469>
- Hodge DR:
Spiritual ecograms: A new assessment instrument for identifying clients' strengths in space and across time. Families in Society: the Journal of Contemporary Human Services (2005), 86(2): 287-296
URL: https://www.researchgate.net/publication/289203660_Spiritual_ecograms_A_new_assessment_instrument_for_identifying_clients%27_strengths_in_space_and_across_time
- Holthe M, Hauge M & Myhre M:
Seksuelle overgrep mot barn og unge med innvandrerbakgrunn. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (2015).
URL: <https://www.nkvts.no/rapport/sekuelle-overgrep-mot-barn-og-unge-med-innvandrerbakgrunn-en-undersokelse-av-forekomst-og-erfaring-i-hjelpeinstansene/>
- Hylland Eriksen T & Arntsen Sajjad T:
Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag (2006). ISBN: 9788205363571
- Jensen TK, Gulbrandsen W, Mossige S, Reichelt S & Tjersland OA:
Reporting possible sexual abuse: A qualitative study on children's perspectives and the context for disclosure. Child Abuse & Neglect (2005), 29(12) 1395-1413.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.07.004>
- Kallstrom-Fuqua AC, Weston R & Marshall L L:
Childhood and Adolescent Sexual Abuse of Community Women: Mediated Effects on Psychological Distress and Social Relationships. Journal of Consulting and Clinical Psychology (2004), 72(6): 980-992.
DOI: <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1037/0022-006X.72.6.980>
- Kulwicki AD, Miller J, Schim SM:
Collaborative partnership for culture care: enhancing health services for the Arab community. J Transcult Nurs. (2000), 11(1):31-9.
DOI: 10.1177/104365960001100106
- Kvale, S; Brinkmann, S:
Det kvalitative forskningsintervju. Oslo, Gyldendal akademisk (2015). ISBN 978-82-05-46354-7
- Kvello Ø:
Oppvekstmiljø og sosialisering. Oslo, Gyldendal (2012), 162
ISBN: 9788205425187
- Lovdata:
URL: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11#§291
- Malterud, K:
Kvalitative metoder i medisinsk forskning. Oslo, Universitetsforlaget (2011).
ISBN: 978-82-15-01800-3

- McGoldrick M, J. Giordano J, & J. K. Pearce JK (ed.):
Ethnicity and family therapy, Guilford Press (1996), 333–346.
- Merryfield MM:
The Paradoxes of Teaching a Multicultural Education Course Online. Journal of Teacher Education (2001), 52(4): 283-299.
DOI: 10.1177/0022487101052004003
- Møhl, B; Giraldi, A; Graugaard, C:
At arbejde klinisk-sexologisk. I Sexologi, faglige perspektiver på seksualitet. Redigert av Graugaard C; Giraldi, A og Møhl, Bo, 687-709. København: Munksgaard (2019).
ISBN: 978-87-628-1348-9
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
Seksuelle og fysiske overgrep mot barn og unge. Kunnskapsstatus (2011).
URL:<https://www.nkvts.no/rapport/seksuelle-og-fysiske-overgrep-mot-barn-og-unge-kunnskapsstatus-revidert-2011/>
- Sawrikar K:
Barriers to disclosing child sexual abuse (CSA) in ethnic minority communities.
Children and Youth Services Review (2017), 83
DOI:10.1016/j.childyouth.2017.11.011
- Schlytter A & Linell H:
Girls with honour-related problems in a comparative perspective. International Journal of Social Welfare (2010), 19: 152-161.
DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2009.00651.x>
- Sedem M & Ferrer-Wreder L:
Fear of the Loss of Honor: Implications of Honor-Based Violence for the Development of Youth and Their Families. Child Youth Care Forum (2015) 44, 225–237.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s10566-014-9279-5>
- Sen Nag O:
Christianity In The Middle East: Countries With The Highest Christian Population. World Atlas (2017).
URL:<https://www.worldatlas.com/articles/christianity-in-the-middle-east-countries-with-the-highest-christian-population.html>
- Sodemann M:
Det du ikke ved får patienten ondt av. Tverrkulturell klinik og kommunikation i mødet med etniske minoritetspatienter. Eget forlag (2020). ISBN 978-87-972683-0-8
- Store Norske Leksikon:
URL: <https://snl.no/Midtøsten>
- Stefansen K & Smette I:
Levende voldtektssmyter. Tidsskrift for samfunnsforskning (2006), 1
URL: <https://www.idunn.no/tfs/2006/01>

Timraz S, Lewin L, Giurgescu C & Kavanaugh K:
An Exploration of Coping with Childhood Sexual Abuse in Arab American Women. Journal of
Child Sexual Abuse (2019), 28(3): 360-381
DOI: 10.1080/10538712.2018.1538174

Voestermans P & Verheggen T:
Culture as Embodiment: The Social Tuning of Behavior. Wiley-Blackwell (2013).
ISBN: 9781119961888
URL:https://www.researchgate.net/publication/275552961_Culture_as_Embodiment_The_Social_Tuning_of_Behavior